

5

0.25

Kast 175

Pl. D N°25

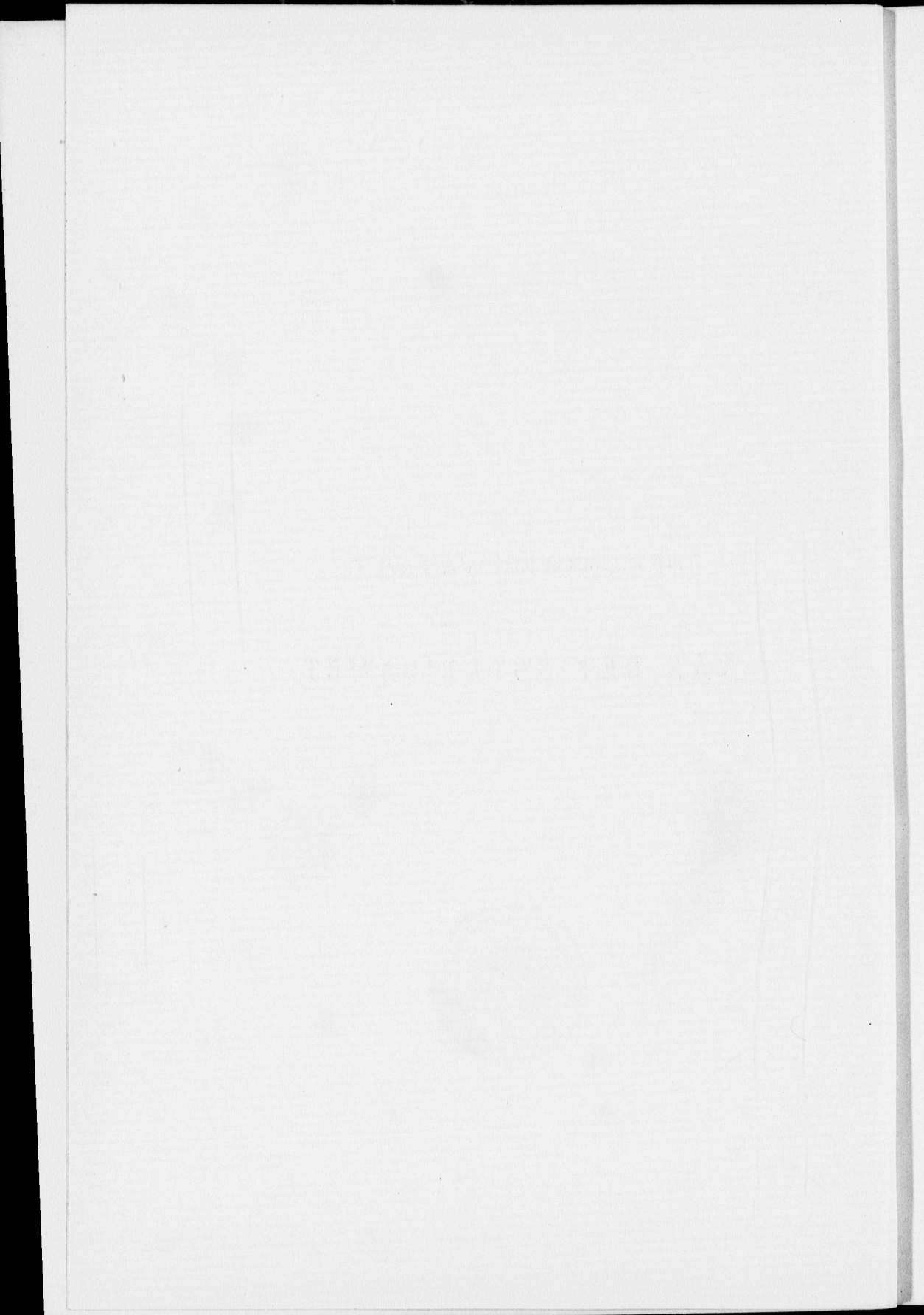
175. D. 25

HET ONTWERP VAN WET
TOT REGELING
VAN HET NOTARISAMBT.

HI 416

Reeds elders (1) heb ik met een enkel woord als mijne meening te kennen gegeven, dat het door de Regeering bij de Tweede Kamer ingediende wetsontwerp tot regeling van het Notarisambt, al bevat het veel goeds en al hoopte ik, dat het ten slotte — hier en daar gewijzigd — door de Volksvertegenwoordiging tot wet zou worden verheven, toch ook aan den onbevooroordeelden lezer — en ik durf mij daartoe rekenen — al sta ik tot de geschiedenis van dit ontwerp in zeer nauw verband stof geeft tot gegronde bedenkingen.

Men mag aannemen, dat vaststaat, dat niet alleen eene wijziging maar eene vervanging van de bestaande wet op het notariaat door eene andere is noodig geworden. Zoowel de Volksvertegenwoordiging drong er op aan als het publiek en zoowel de vroegere Regeering als de tegenwoordige toonden door hare daden, dat ook zij doordrongen waren van die noodzakelijkheid.

Waardoor was die noodzakelijkheid ontstaan?

Kleefden aan de wet zulke groote gebreken of waren het de bekleeders van het ambt die door hunne handelingen of nalatigheden tot eene herziening aanleiding gaven? —

Mijns inziens beide. —

De zoogenaamde buiten-ambtelijke werkzaamheden der

(1) Men zie het onder mijne redactie staande Weekblad voor Notarisambt en Registratie, dd. 7 en 13 Februari 1887, no. 894, 895,

notarissen voerden — vooral in de laatste jaren — onderscheidene hunner op wegen, die niet alleen tot hun ondergang leidden, maar die ook aan het publiek groote verliezen toebrachten. Buiten de door verwijdering of ontslag bekend geworden gevallen waren er nog onderscheidene — ieder kent ze in zijnen kring — van wie nà hunnen dood of al dan niet eervol ontslag bleek, dat de rechte weg niet was bewandeld, al dekten meestal bloedverwanten of vrienden de tekortkoming van den overledene.

De oorzaken waren velerlei. De een werd tot verkeerde handelingen gedreven door honger, een tweede door hoogmoed, een derde door speelzucht of speculatie, een vierde door onkunde, een vijfde door onbekendheid met eigen financieelen toestand, een zesde kon de weelde niet dragen, een zevende kon door zijn persoon geen vertrouwen wekken, een achtste trachtte dit te doen door ongeoorloofde en onpassende uitgaven, een negende weder waagde verdiend of gedeponceerd geld om maar praktisch te trekken, een tiende was het slachtoffer van de tijdsomstandigheden maar waartoe meer. Eén familietrek hadden echter de meeste malversatiën: zij sproten voornamelijk voort, *niet* uit de werkzaamheden der notarissen als authentiseurs, maar uit de zoogenoemde buiten wettelijke bezigheden; uit die werkzaamheden alzoo, die het publiek gewoon is geraakt den notaris te zien of te doen uitoefenen buiten den eigenlijken hem door de wet gestelden werkkring.

De voorgangster der tegenwoordige Regeering was overtuigd dat maatregelen noodig waren om de malversatiën te voorkomen of te beperken. Zij wilde daartoe in de eerste plaats het toezicht verbeteren, maar verklaarde zich tevens bereid hare aandacht ook aan andere maatregelen te wijden.

Toen zij mij de eer der samenstelling van een ontwerp opdroeg naar aanleiding van een mij verzocht rapport over

de vraag: welke wijzigingen in de vigeerende wet op het Notarisambt in mijn oog wenschelijk waren, lag het in den aard der zaak en was het naar ik meen logisch, dat ik mij bij de volbrenging van mijne taak deze vragen stelde: *a.* wat gaf aanleiding tot de opdracht; *b.* wat maakte de wetswijziging noodzakelijk? De beantwoording bracht naar mijne meening noodzakelijk mede, dat de nieuwe wet aan de zoogenoemde buiten-wettelijke werkzaamheden der notarissen hare aandacht behoorde te schenken, en dat zij moest trachten middelen te vinden tot verheffing van het ambt.

Bij de samenstelling nu van een ontwerp meende ik — en bij geen ontwerp, dat ten doel heeft het notariaat te verheffen zal men zich daaraan kunnen onttrekken — dat tweeërlei in het oog diende te worden gehouden. Men heeft namelijk te letten op de belangen van het publiek en op die van den notaris. De groote kunst bestaat er dus slechts in om niet eenzijdig een van beider belangen op den voorgrond te stellen.

Daaraan heb ik mij, naar ik meen, als regel niet schuldig gemaakt. (1) Wel liet ik steeds, waar het mij voorkwam, dat de belangen van het publiek en die van den notaris strijden, de eerste voorgaan — iets wat natuurlijk is — doch daar waar de beide belangen vereenigd konden worden streefde ik daarnaar. Ik wil o. a. enkel wijzen op de bepalingen omtrent de ressorten, op die waarbij werd voorgeschreven, dat de overdracht van onroerende zaken, de vestiging of afstand van

(1) Onder het corrigeeren der drukproeven (6 Maart) ontvang ik van de uitgevers eene zeer lezenswaardige brochure van Mr. TREUB: »De civielrechtelijke verantwoordelijkheid van den notaris.» Ook deze meent, maar toont, in zijne overigens objectieve en daarom meer dan andere juiste beschouwingen niet aan, dat het ontwerp-SANNES eene anti-notarieele strekking heeft, die gedeeltelijk zou voortvloeien uit de betrekking van den samensteller. Dit argument moest dienst doen, maar werd niet gestaafd.

zakelijke rechten op die zaken slechts zouden kunnen geschieden ten gevolge van authentieke akten, (1) op die waarbij den notaris werd vergund te vorderen dat zij, die

(1) Dat dergelijke bepaling naar de regelen der codificatie in deze wet niet tehuis behoort onderschrijf ik natuurlijk, doch een absoluut beletsel er tegen bestaat niet. Wij vinden in onze wetten zoo dikwerf leges fugitivae, dat een meer of minder niet schaden zou.

De Broederschap van Notarissen in Nederland was van oordeel (men zie Rapporten over het ontwerp-SANNES pag. 2) dat met eene herziening der wet op het notarisambt behoorden gepaard te gaan:

1°. Herziening der wet op de openbare verkooping van roerende goederen:

2°. Wettelijke bepalingen, dat notarissen bij uitsluiting tot het houden van openbare verkooping, verhuringen en verpachtingen van onroerende zaken bevoegd zijn:

3°. Wettelijke bepalingen, dat levering en opdracht van onroerende zaken alleen krachtens authentieke akte kan geschieden;

4°. Vaststelling van een tarief, in overeenstemming met de bestaande gebruiken in de verschillende oorden des lands.

In 1842 nam de Regeering in het eerste ontwerp eene bepaling op van nog veel verdere strekking dan de door mij voorgestelde. Zij werd teruggenomen met de toezegging een afzonderlijk wetsvoorstel op dit punt te zullen geven (men zie VAN DEN HONERT. II, pag. 520). Dat wetsvoorstel kwam echter nooit, ook thans niet van deze Regeering, die toch blijkens de toelichting ad artikel 40 van het Regeeringsontwerp (pag. 43 der Mem. van Toel.) niet bevreesd is voor leges fugitivae. Te wachten op een gewijzigd systeem in een nieuw Burgerlijk Wetboek, zal wel zijn een verschuiven ad Calendas Graecas.

Behalve de historische gronden die voor het voorstel pleiten voerde ik het volgende aan:

In de eerste plaats is het een dringende eisch, dat er rechtszekerheid besta. Het tegenwoordige stelsel voldoet allerm minst aan dien eisch. De geldigheid der levering van vast goed kan in vele gevallen door de raadpleging der openbare registers niet worden beoordeeld. Waar dit niet mogelijk is, is een nader onderzoek veelal ondoenlijk. De onderhandsche akten, somtijds slechts met kruisjes geteekend door een der partijen, dikwijls zelfs door alle, levert, ook omtrent de identiteit der personen, niet de minste zekerheid. Die zekerheid echter is noodig, en in dit opzicht behoeft het beginsel in het artikel nedergelegd geen nadere verdediging.

Het hoofdbezwaar dat in het algemeen tegen het voorgestelde beginsel

grossen, afschriften of uittreksels van akten verlangden, zich in geval van twijfel moesten legitimeeren als onmiddellijk belanghebbenden, op die waarbij den Minister van Justitie

wordt ingebracht is, dat het te diep ingrijpt in de vrijheid van handelen der burgers. Maar die vrijheid mag toch niet bestendig worden, wanneer zij aanleiding kan geven voor den eenen burger om den anderen te benadeelen? Men zou dan, consequent zijnde, alle middelen welke strekken om de rechtszekerheid te verhoogen moeten verwerpen. Men zou de bepalingen van ons hypotheekstelsel moeten doen vervallen en het geheele stelsel van openbaarheid in onze wetten moeten omverwerpen. Al die bepalingen toch leggen ook de vrijheid der burgers aan banden! Ook de rechtsovertuiging van ons volk eischt de bestendinging van het veroordeelde stelsel niet.

In de tweede plaats zal door de voorgestelde regeling de schatkist ten eerste worden gebaat ten koste van hen, die de thans aan haar verschuldigde rechten dikwerf op groote schaal ontduiken.

Van die ontduiking, al wordt zij door de waakzaamheid der ambtenaren gestraft, ligt in vele gevallen de schuld niet bij de partijen maar bij de zoogenaamde zaakwaarnemers die, om zelf meer te kunnen rekenen, de koopprijzen enz. veel lager stellen dan zij werkelijk bedragen en niet zeldzaam is het geval, dat dit geschiedt geheel en al tegen de bedoeling der partijen, maar ook buiten hun weten. Want weinige, zeer weinige personen, al kunnen ze ook uitstekend schrijven, wagen er zich aan, hunne eigene contracten in schrift te brengen.

Men kan veilig aannemen dat zij uitzonderingen zijn.

Zij roepen dus de hulp in van de notarissen of van de zoogenaamde zaakwaarnemers, welke laatste veelal geenerlei waarborgen van kennis noch van gegoedheid om geleden schade te verhalen, opleveren.

In de derde plaats zal de voorgestelde regeling ten goede komen aan het hypothecair crediet.

In de vierde plaats is het in het algemeen belang, dat aan de notarissen een toereikend bestaan wordt verzekerd.

Waar dit niet zoo is — en het is op verre na niet overal het geval — is het gevaar, dat de goede trouw schipbreuk lijdt uit den aard der zaak grooter.

Een onvoldoend bestaan is de eerste en krachtigste aandrang naar slechte praktijken, die bij een post van vertrouwen veelal eindigen met malversatiën als waarvan wij in de laatste jaren getuigen waren.

Is het alzoo in het belang van het algemeen, dat den notaris een behoorlijk bestaan verzekerd zij, ook de billijkheid vordert, dat de wet daartoe het zijne bijdraagt.

werd vrijgelaten het houden van zitdagen toetestaan, enz. Het standpunt waarop ik mij stelde, werd door zeer weinigen begrepen. (1) Het publiek bemoeide zich — behoudens een enkele loffelijke uitzondering in het Parlement — evenmin als bij de regeling in 1842, weinig met de voorgestelde middelen tot bescherming zijner rechten. (2) Alleen zij die direct belang bij die regeling hebben trokken zich de zaak

Neemt men in aanmerking, dat bij het tegenwoordige wetsvoorstel door het verscherpte toezicht, aan den notaris inkomsten worden onttrokken, die hij thans kan hebben en heeft, dat hem het uitoefenen van het beroep van koopman in den uitgebreidsten zin is verboden, zoo dat hij alle inkomsten uit zooveel takken van nijverheid of ondernemingen moet missen, dat hij vele bezoldigde nevenbetrekkingen niet mag waarnemen, dat hij verplicht is geworden tot het aanhouden van vele registers, dat de Staat die den notaris *als ambtenaar* vele verplichtingen oplegt, hem *niet bezoldigt*, maar hem wel verplicht in bepaalde gevallen *kosteloos* zijne diensten te verleenen, en men houdt daarbij in het oog dat dit alles geschiedde in het algemeen belang, dan schijnt het hoogst onbillijk, dat door de gevolgen der voorgestelde bepalingen, die in de eerste plaats aan het algemeen te goed komen, aan den notaris niet een toereikend bestaan wordt gewaarborgd.

Met steeds klimmenden aandrang werd na de gebleken malversatiën op herziening der wet aangedrongen om door haar daaraan een einde te maken. De Regeering heeft gemeend, dat het voorgestelde wetsontwerp daarvoor voldoende zal worden bevonden.

Wil men nu het doel, dan neme men ook de middelen.

(1) Mr. TREUB t. a. p. vormt daarop eene gunstige uitzondering. Hij toont duidelijk aan waarom het oordeel der notarissen over het ontwerp-SANNES niet deugde.

(2) Mr. TREUB t. a. p. pag. 7 zegt: »Van eene waardeering zijner bedoelingen (ontwerp-SANNES) van de zijde van het publiek, die hij in billijkheid had mogen verwachten, bleek daarentegen weinig of niets. In 1883 en 1884 herhaalde zich hetzelfde verschijnsel, dat in 1842 was op te merken geweest: het publiek bleef volkomen koud. De nietigste politieke kwestie door een handig journalist opgeworpen, is voldoende om aller mond en pen in beweging te brengen. Plannen tot verbetering eener instelling die met de grootste materiele belangen der ingezetenen ten nauwste samenhangt, worden daarentegen der bespreking niet noodig gekeurd.

aan. Er ging uit het kamp der notarissen een storm op; (1) het was alsof het grootste onrecht was gepleegd door het voorstel om maatregelen te treffen ter bescherming van de belangen van het publiek, men verhief weldra in vergaderingen en geschriften de meening tot een dogma, dat ik in een notaris slechts iemand zag die tot alles slechts, tot niets goeds in staat was, een man van wiens schraapzucht, kwade trouw en oneerlijkheid het ergste zou zijn te vreezen. (2).

(1) De notaris LANDRÉ te Vlijmen zegt in het pas verschenen Maartnummer der Economist pag. 252: Al had de heer SANNES zich vergrepen aan het heilige, konden de aanvallen van *dii majores et minores* uit een notarieelen hemel niet heftiger zijn geweest; bliksems en donderkeilen werden hem naar het hoofd geslingerd, al waren er ook velen die de kloekmoedige daad van heer SANNES op waarde wisten te schatten en erkenden dat althans de grondslag gelegd was voor een meer afdoende herziening van het notariaat.

(2) Daar het publiek — enkele Volksvertegenwoordigers uitgezonderd — zich weinig aan de regeling gelegen liet, werd de Minister van Justitie slechts eenzijdig voorgelicht door hen wier belang eene weinig ingrijpende regeling medebrengt. Zijne Excellentie verklaarde, toen er in de 2e Kamer door een paar leden-notarissen werd aangedrongen op een antwoord op de vraag of het ontwerp-SANNES zou worden ingediend, dat hij een ontwerp zou samenstellen waarbij niet zou worden uitgegaan van de stelling, dat de notarissen geen vertrouwen verdienen. Ook hier scheen dus het dogma, dat het ontwerp-SANNES van die gedachte zou zijn uitgegaan, ingang te hebben gevonden en dat zelfs, nadat de Commissie tot herziening van dat ontwerp (waarin met den samensteller twee notarissen zitting hadden) had verklaard:

»De aanleiding dier hervorming, de oorzaken van het *feit*, dat het vertrouwen van het publiek in de notarissen, te recht of ten onrechte is geschokt, mogen aan het ontwerp den schijn geven, dat het wantrouwen ademt tegen de notarissen, toch is 't ook hier de schijn die bedriegt. Het ontwerp gaat niet uit van de *meening*, dat de *notarissen* niet te vertrouwen zijn, maar van de door de ervaring bewezen stelling, dat er onder de notarissen zijn die geen vertrouwen verdienen en dat de voorgestelde regeling van het ambt dit getal tot een lager minimum kan doen dalen dan de bestaande regeling. Dat het ontwerp — werd het wet — veeleer wantrouwen dan vertrouwen in de nota-

Niets is minder waar dan dat. Maar dat oordeel sproot alleen daaruit voort, dat men zich niet afvroeg op welk standpunt iemand die eene wet op het Notarisambt ontwerpt, zich behoort te stellen. Had men dit gedaan en niet alles beschouwd van het standpunt van den notaris, dan zou men wellicht ook tot andere resultaten zijn gekomen, zooals dan ook in het algemeen blijkt uit de beschouwingen en het oordeel der candidaat-notarissen, en vooral van hen die buiten het notariaat staan maar daarover zeer juist kunnen oordeelen. (1).

Kan ik mij dus het oordeel der heeren notarissen volkomen verklaren, (2) kan ik, van hun standpunt beschouwd, billijken, dat zij trachtten eene voor velen hunner onaanname of onvooroordeelige regeling aftewenden, kan ik voor vele der gebezigde redeneeringen en middelen tot bestrijding slechts de schouders ophalen; toch werp ik — en zeker

rissen zou opwekken, kan geenszins worden toegegeven: onder slap toezicht is het vertrouwen in de notarissen onmiskienbaar geschokt; het vertrouwen, dat van overheidswege in de notarissen werd gesteld, heeft dus het vertrouwen van het publiek niet kunnen staande houden. Wanneer het publiek nu zal weten, dat de Regeering en preventieve en repressieve maatregelen heeft genomen, dat de benoeming tot notaris meer waarborg oplevert dan voorheen en dat de benoemde staat onder strenger toezicht, zal het vertrouwen in de notarissen zich herstellen."

(1) Hoe ver de verbittering tegen mij ging kan blijken uit het reeds vroeger door mij medegedeelde feit, dat het Hoofdbestuur der Broederschap van Notarissen in Nederland, waarin overigens hoogst achtenswaardige mannen zitting hebben, mij naar aanleiding van het door mij samengestelde ontwerp de redactie ontnam van het door mij op verzoek der Broederschap voor haar opgerichte Tijdschrift der Notarissen. Een voorwaar niet schitterende prijs voor het hebben van »le courage de son opinion"!

(2) Evenals ik mij kan verklaren, dat er van dien kant tegen het thans ingediende ontwerp slechts op enkele punten oppositie zal komen.

met mij de leden notarissen (1) die mij later door den Minister zijn toegevoegd, — verre van mij de beschuldiging, dat ik vijandig zou zijn aan het notariaat. Maar het is verre van mij, te denken, dat liefde voor die schoone instelling enkel kan worden getoond door bepalingen in het belang van den notaris (2). De instelling zou daardoor, naar ik meen, op den duur nog meer aan kracht en schoonheid verliezen. Waar daarvoor in de laatste jaren onmiskenbare verschijnselen aanwezig waren, daar mocht men gedachtig zijn aan het spreekwoord over de „zachte chirurgijns” (3).

(1) De meening van Mr. TREUB t. a. p. pag. 9, dat de omstandigheid, dat deze leden voor jaren andere betrekkingen dan die van notaris bekleedden zoude verklaren, dat zij op een voor hunne ambtsbroeders ongunstig standpunt stonden bij de herziening van het ontwerp-SANNES is volkomen onjuist. Die heeren zijn respectievelijk ongeveer 10 en 4 jaren notaris en kennen de eischen en behoeften der praktijk zoo goed als de beste. Er is in het ontwerp-SANNES rekening gehouden met de belangen der notarissen, maar niet uitsluitend. En Mr. TREUB is veel te scherpzinnig om dit zelf bij nader onderzoek niet te ontdekken. Het oordeel der leden notarissen van de commissie tot herziening van het ontwerp-SANNES luidde echter daarom zoo gunstig, omdat zij dit beschouwden met de noodige kalmte, onpartijdigheid, en met geheel onbevangen blik.

Mr. TREUB t. a. p. pag. 10 vat de taak der commissie te eng op. Hij schept haar daar een te beperkte taak. Zij vatte, — zooals uit den aanhef van het rapport blijkt — die veel ruimer op.

(2) Men behoort toch de instelling wel te onderscheiden van de titularissen.

(3) De notaris LANDRÉ zegt in het zooeven aangehaalde nummer der Economist pag. 253: Ongetwijfeld zal het regeeringsontwerp in zooverre teleurstelling wekken, dat het geen volkomen genezing kan brengen voor de kwalen waaraan het notariaat in geheel zijn omvang reeds geruimen tijd, volgens de diagnose van verschillende, hetzij dan meer of minder bevoegde, deskundigen, lijdende is. De regeering is in hoofdzaak teruggekeerd tot de beginselen der Staatscommissie van 1867, eene na hetgeen is voorgevallen, volkomen verklaarbare, hoewel dan ook te zachtmoedige en toegevende handelwijze. Het ontwerp der Staatscommissie was hoofdzakelijk gericht tegen zoodanige gebreken in de organieke

Stond vast, dat de instelling van het notariaat bedreigd werd, dan rijst natuurlijk de vraag: welke zijn de middelen tot verbetering? Gedachtig aan het zooeven genoemde beginsel, zocht het ontwerp-SANNES verbetering door bepalingen ter bescherming der belangen: 1°. van het publiek; 2°. van de notarissen onderling, en bovendien naar middelen tot verheffing van het ambt.

Daartoe scheen den ontwerper een zestal punten noodig even zoovele afwijkingen van de tegenwoordige wet. Het ontwerp wenschte:

- 1°. verscherping van het toezicht;
- 2°. beperking der bankierderij door notarissen;
- 3°. afschaffing der benoemingen voor het leven;
- 4°. verandering der ressorten;
- 5°. afschaffing van de bevoegdheid om over het protocol te beschikken.

wet zelve, die door de praktijk aan het licht waren gekomen, *niet* tegen de kwalen waaraan het notariaat in zijn geheel wordt beweerd te lijden, terwijl de waarborgen, die ten behoeve van het publiek werden voorgesteld, in nauw verband stonden met de veranderingen ten aanzien van de eigendomsoverdracht van onroerende goederen en het hypotheekstelsel. De Staatscommissie bedoelde geen wijziging te brengen in het *wezen* van het notariaat, slechts verbetering in de *uitoefening*. Een geheel andere geest bezielde het ontwerp-SANNES. Het ontwerp-SANNES was een stoute greep, waarvoor de meesten terug deinsden; het bedoelde een geheele omwenteling, een omverwerpen en opbouwen van meet af, het omvatte het notariaat in geheel zijn omvang, en in weerwil van de ernstige bedenkingen er tegen, moet men erkennen, dat het een consequent stelsel omsloot hetwelk, zeer gewijzigd toegepast, zoowel voor het publiek als voor het geheele notariaat gunstige gevolgen had kunnen hebben. De sterkste tegenstanders hebben de verdiensten van het ontwerp-SANNES dan ook niet geloochend, doch de regeering, rekening houdende met de heftige oppositie, raadpleegde het ontwerp der Staatscommissie van 1867, en zoo is het tegenwoordige wetsontwerp ontstaan.

6°. tijdelijke vervanging van notarissen door candidaat-notarissen (1).

In de eerste drie zag het waarborgen voor het publiek dat de notaris zijne plichten omtrent ieder behoorlijk zoude nakomen, in de laatste drie zag het middelen tot verheffing van het ambt. Het sub 4°. genoemde wilde helpen om de notarissen tegenover elkander te beschermen, en zulks naar aanleiding van de onedele concurrentie en praktijkjacht, waarover door vele notarissen zoo luidkeels wordt geklaagd. (2).

Tegen het tweede der genoemde middelen was voornamelijk de oppositie der notarissen gericht. Men wilde in de vrijheid van beweging niet belemmerd worden; men duldde geen inmenging in de zaken der notarissen. Bovendien was men (3) van oordeel, dat bepalingen als de voorgestelde spoedig op deze of gene wijze zouden worden ontdoken en dat zij tegen den oneerlijken notaris niets zouden vermogen. En men wees er op, dat al werd de zoogenoemde kassierderij der notarissen verboden er zich vooral ten platten lande eene klasse van andere personen zou vormen, op wie de verboden werkzaamheden zouden overgaan.

Bij dit laatste werd over het hoofd gezien waarop het juist aankomt, dat al kwam er — wat voor een deel mogelijk zou zijn — verplaatsing van het kwaad, de maatregelen

(1) Bovendien waren in het ontwerp ter bereiking van het voorgestelde doel verschillende bepalingen verspreid. Men zie o. a. de artikelen 8, 39, 51, 53, 56, 60, 69, 70, 80, 100, 108, 127.

(2) Men zie daarover hierna bij de bespreking der hoofdpunten van het regeeringsontwerp.

(3) Men zie Rapporten en beschouwingen van de Broederschap der Notarissen over het ontwerp-SANNES, pag. 4.

Mr. TREUB t. a. p. pag. 8 noot 1 haalt uit de rapporten der ringen van de broederschap der notarissen opmerkelijke staaltjes aan van de beoordeelingen door notarissen.

dan toch het voordeel zouden met zich brengen, dat de eer en de waardigheid van het ambt onder die zaken, waarover juist te klagen viel, niet meer konden lijden. De luister van het ambt zou er bij winnen. Zou het hier geweerde kwaad dan wellicht in anderen vorm en zeer zeker, om de gansch andere verhouding van het publiek tot de zich eventueel met die werkzaamheden belastende personen, in veel geringere mate wederkeeren, dan zou de wetgever tegen deze personen moeten ageeren, maar de kring — waarvoor hier te zorgen viel — zou grootendeels bevrijd zijn van een kwaad, dat de schoone instelling met ondergang schijnt te bedreigen.

Waar het kwaad voortsproot uit de buiten-wettelijke werkzaamheden der notarissen, daar moesten bepalingen worden gemaakt om dat kwaad te verminderen of uitroeien, zonder evenwel het notariaat in zijn vrije ontwikkeling te schaden. (1).

(1) De ontwerpen-SANNES beproefden dat in de artt. 82—87 en 80—86. Het eerste ontwerp schreef daarenboven een boekhouding voor betreffende de door den notaris onder zich genomen gelden en geldswaarden, in art. 80 litt. d.

De commissie tot herziening van het ontwerp zegt in haar rapport:

Het kwaad schuilt vooral in zoodanige handelingen, die voor den notaris groote risico's opleveren, hij is feitelijk en vooral ten platten lande bankier. Men brengt hem geld, men dringt hem, den man van groot vertrouwen, als 't ware, geld op tegen vergoeding van, zij 't ook matige, rente; men stelt als 't ware dat in depôtnemen van gelden tot voorwaarde voor het *krijgen* van praktijk. Tegen dien drang is nauwelijks een enkel notaris bestand; reeds van zijne infunctietreding af beducht geen praktijk of niet die van zijn voorganger te zullen hebben, zoo hij zich buiten de geldpraktijk houdt, zet hij, zijns ondanks veelal, de eerste schrede op het gevaarlijke pad. Gevaarlijk, want hij moet immers rente vergoeden, hij moet dus rente maken en hij mag toch ook wel iets voor zijne bemoeiingen verdienen; hij wil dus meer rente kweeken en vindt daarvoor een ruim terrein, want meer nog dan aanbod van is bij hem de vraag naar geld en ook daarbij doen zich de belangen van zijn praktijk gelden, belangen die hem zelfs zoo menig-

De Regeering wijdt — vreemd genoeg — geen enkel

maal nopen niet al te veeleischend te zijn ten aanzien van 't onderpand of andere aangeboden zekerheid, en hem dikwerf geen waarborgen hoegenaamd doen vorderen. Dat hij, zelf onbemiddeld of weinig bemiddeld, het geld zijner clienten waagt, is duidelijk, en de ervaring leert, dat zelfs een groote winstgevende praktijk menigmaal niet bij machte was, de schaden te dekken, die hij door onvoorzichtige transactiën leed. Soms ontsproot ook schade uit het garandeeren van koop- of pachtpenningen, verschuldigd krachtens door hem gehouden verkoo- pingen of verpachtingen, eene garantie, die het gebruik heeft gevestigd en waaraan hij zich moeielijk kan onttrekken. Ook hier werken de belangen der praktijk van beide kanten samen tot zijn financieel nadeel; garandeert hij niet, dan verliest hij den verkoo- per of verpachter als client; garandeert hij wel, en is hij difficile in het geven van crediet, dan berokkent hij zich evenzeer onaangenaamheden.

Dat kwaad — daaromtrent is Uwe Commissie eenstemmig — moet gekeerd worden; risico's als de bovenomschrevene moet de notaris niet loopen; daarvan moet zijn praktijk onafhankelijk zijn; dan zal tot de verheffing van het notariaat veel zijn bijgedragen.

Maar op welke wijze is dat doel te bereiken?

Door wettelijke bepalingen omtrent de z.g. kassierderij?

De meerderheid Uwer Commissie heeft lang gemeend, dat deze vraag ontkennend moest worden beantwoord.

Deed de moeielijkheid om afdoende bepalingen te maken tegen de in het notariaat ingeslopen misbruiken alzoo de meerderheid uwer Commissie, bij overweging vooral van de tegen de bepalingen van het ontwerp ingebrachte bezwaren, aanvankelijk overhellen om uwe Excellentie in overweging te geven hoofdstuk X van het ontwerp te doen vervallen, de commissie erkende niettemin, dat aan de voorschriften van het ontwerp een juist beginsel ten grondslag lag.

Dit beginsel was, dat de wetgever duidelijk moest uitspreken, dat de notaris gelden onder zich nemende, niet *op eigen naam* eenigerlei operatie daarmede behoort te ondernemen; ze dus ook niet op eigen naam behoort uit te zetten, doch ze heeft te *bewaren* in den streng juridischen zin van het woord.

Van wantrouwen, van eenige beleedigende strekking in die voorschriften kan geen sprake zijn; trouwens geen solied en dus elke contrôle gerustelijk toelatend notaris zal immer beleedigd zijn door voorzorgsmaatregelen, die de Regeering ten bate van het publiek mocht wenschelijk achten, nu het onwedersprekelijk vaststaat, dat meer dan een enkel notaris financieele schade van aanbelang heeft te weeg gebracht.

woord aan de bankierderij der notarissen, den kanker van het notariaat (1). Mag men daaruit afleiden dat zij aan de klachten en aan de veroorzaakte nadeelen geen waarde hecht? Ik geloof het evenmin, als dat ik wil aannemen, dat zij de door de ontwerpen-SANNES aanbevolen middelen geen overweging waardig keurde. Liever neem ik aan, dat zij door den grooten stroom, die tegen die bepalingen ontstond, is medegesleurd en dat zij een oogenblik de oorzaken der noodzakelijkheid van de herziening heeft uit het oog verloren. Daarbij zal zij de groote moeilijkheid om afdoende bepalingen te ontwerpen in anderen geest — want men mag niet aannemen dat hierover in het geheel niet is nagedacht — wellicht evenals de genoemde Commissie in ruime mate hebben ondervonden.

Doch daarom mogen de pogingen tot oplossing van dit belangrijke vraagpunt niet worden gestaakt (2). Acht men die van de Commissie tot herziening van het ontwerp-SANNES

(1) Mr. TREUB t. a. p. pag. 12 zegt daaromtrent: »Dientengevolge »zien wij thans het eigenaardige verschijnsel, dat de hervorming van »het notariaat, voornamelijk op touw gezet om de kwade praktijken »van sommige notarissen in hun geldhandel te keeren, uitloopt in eene »wet die den geldhandel eenvoudig ignoreert. Jammerlijker struis- »vogelpolitiek is moeilijk denkbaar.»

(2) Mr. TREUB t. a. p. pag. 13 komt tot dezelfde conclusie. Hij hoopt dat het ter elfder ure nog tot eene aanvulling komt; mocht dit niet het geval zijn, dan acht hij het in het geheel niet in werking komen van het Regeeringsontwerp het minste kwaad.

Hij wenscht — wat ook het eerste ontwerp-SANNES reeds gedeeltelijk voorschreef — 1°. eene boekhouding onder contrôle der Kamers van Toezicht en 2°. vaststelling eener niet te beperkte verantwoordelijkheid.

De opmerking pag. 25 dat het ontwerp-SANNES door de bepalingen omtrent de kassierderij het verschil tusschen den werkelijken en wettelijken notaris onbewust verminderde, is onjuist. De erkenning der bevoegdheid volgde uit de woorden »waarvan de wet gebiedt" in artikel 1. Deze sloegen dus ook op de artikelen 82 e. v. van dat ontwerp

te radicaal, en die van het oorspronkelijk ontwerp wellicht niet geheel afdoende, dan verdient eene dergelijke poging in het buitenland aan eene aandachtige overweging te worden onderworpen. — Bij Keizerlijke verordening van 17 Maart 1886 werd in Elzasz-Lotharingen, waar nog de wet van Ventôse jaar XI en met haar, artikel 12 der Ordonnantie van 4 Januari 1843, (1) geldende is, bepalingen in werking gebracht, die ik hier gemakshalve vertaald laat volgen: (2)

Verordening van 17 Maart 1886.

„Wij WILHELM ENZ. ENZ.

bevelen in naam van het Rijk, voor Elzasz-Lotharingen, op grond van de wet van 25 Ventôse XI (bulletin des lois,

(1) Il est interdit aux notaires, soit par eux mêmes, soit par personnes interposées, soit directement, soit indirectement: 1°. de se livrer à aucune spéculation de bourse ou opération de commerce, banque, escompte et courtage; 2°. de s'immiscer dans l'administration d'aucune société, entreprise ou compagnie de finances, de commerce ou d'industrie; 3°. de faire des spéculations relatives à l'acquisition et la revente des immeubles, à la cession des créances, droit successifs, actions industrielles et autres droits incorporels; 4°. de s'intéresser dans aucune affaire pour laquelle ils prétent leur ministère; 5°. de placer en leur nom personnel des fonds qu'ils auraient reçus, même à la condition d'en servir l'intérêt; 6°. de se constituer garants ou cautions, à quelque titre que ce soit, des prêts qui auraient été faits par leur intermédiaire ou qu'ils auraient été chargés de constater par acte public ou privé; 7°. de se servir de prête-noms en aucune circonstance, même pour des actes autres que ceux désignés ci-dessus.

(2) Notariats-Zeitschrift für Elsass-Lothringen, 1886, afl. 3 en 4, en Tijdschrift der Notarissen, deel IV, afl. 2.

De procureur-generaal (Oberstaatsanwalt) in Elsass-Lothringen zeide naar aanleiding dezer voorschriften in eene circulaire: »Die zahlreichen und Folgeschwere Fallimente bezw. concurse von Notaren und von Verlassenschaften von Notaren mussten die bezüglich des Geldgeschäfts-betrieb der Notare bestehenden Bestimmungen als unzureichend erscheinen lassen.»

Dit oordeel ziet op de hiervoor vermelde ordonnantie van 4 Januari 1843.

3e série, no. 2440) betreffende de inrichting van het notariaat, en van de financieele wet van 28 April 1816 (bulletin des lois, 7e série, no. 623), ten opzichte van den geldhandel der Notarissen, hetgeen volgt:

§ 1.

Artikel 12 van de ordonnantie van 4 Januari 1843, betreffende de inrichting der kamers van notarissen en het toezicht over de notarissen (bulletin des lois, 9e série, no. 10456) wordt aangevuld met de volgende paragraaf:

Het is den notarissen eveneens verboden:

1. aan derden toebehoorende gelden anders dan renteloos en ter bewaring of *ter plaatsing in naam des bewaargevers* in ontvangst te nemen;

2. zich door partijen te laten overdragen eenige vordering voortspruitende uit eene door hen zelf verleden akte, onverschillig of daarbij al of niet eenig disconto te hunnen bate wordt bedongen.

Indien het echter voor notarissen van bepaalde districten of gedeelten van districten noodzakelijk is, dergelijke operaties te doen, kan de bevoegde macht hun daartoe tot wederopzegging toe onder bepaalde, nader vast te stellen, voorwaarden vergunning verleen.

§ 2.

De notarissen mogen geldsommen van meer dan 500 mark, die zij uit welken hoofde ook voor rekening van een derde in ontvangst of bewaring genomen hebben, *niet langer dan 6 maanden onder zich houden*, tenzij met speciale vergunning door de bevoegde macht met het oog op bijzondere omstandigheden te geven.

De sommen die niet binnen den bepaalden tijd aan de

rechthebbenden kunnen worden uitgekeerd, moeten door den notaris in de consignatiekas worden gestort.

Aan het ministerie wordt opgedragen nadere bepalingen omtrent de storting van gelden in de consignatiekas en de terugneming daarvan vast te stellen.

§ 3.

De notarissen kunnen geene gelden voor rekening van derden in ontvangst nemen anders dan krachtens schriftelijke volmacht.

§ 4.

De geldhandel der notarissen staat onder toezicht van het Openbaar Ministerie en de Kamers van Notarissen.

De notarissen zijn verplicht van hun geldhandel nauwkeurig en volledig boek te houden; zij moeten hunne boeken met de daarbij behorende bescheiden, op verlangen, overleggen aan de ambtenaren van het O. M. bij het Hof van Appel en bij de burgerlijke rechtbank, aan de kamer van notarissen, alsook aan den voorzitter, den rapporteur en andere daartoe gedelegeerde leden van deze kamer. Deze hebben het recht te onderzoeken of de den notaris toevertrouwde gelden voorhanden zijn.

Aan de bevoegde macht wordt opgedragen nadere bepalingen te maken nopens het toezicht op den geldhandel en de inrichting der te houden boeken."

Ingevolge het bepaalde bij § 4 dezer verordening werd door den Procureur-Generaal bij het Hof van Appel den 9 April 1886 uitgegeven de volgende:

Circulaire betreffende de inrichting van de boekhouding voor den geldhandel der Notarissen.

§ 1.

„Ieder notaris zal voor den geldhandel met zijn cliënten ten minste een *depositoboek* en een *grootboek* houden.

Het depositoboek dient om een overzicht te geven van den geheelen geldhandel van den notaris; het grootboek is bestemd om het slot van rekening van iederen cliënt te doen zien, op wiens rekening verschillende posten voorkomen.

§ 2.

In het depositoboek moet de notaris onder de ontvangsten opnemen alle geldsommen die hij in- of naar aanleiding van de uitoefening van zijn ambt en in het bijzonder ook ten gevolge van vermogens-administratiën, voor rekening van derden ontvangt; tegenover elke ontvangst zal hij, na belegging, verrekening of storting van het bedrag in de consignatiekas, daarvan onder de uitgaven melding maken.

§ 3.

Het depositieboek zal op dubbele bladzijden worden gehouden, volgens model A (zie hierachter).

Het is verdeeld in 8 kolommen, bestemd om de volgende vermeldingen te bevatten:

a. ter linker zijde:

1°. de dagteekening van de ontvangst;

2°. den naam van hem voor wiens rekening ontvangen is, en de oorzaak der ontvangst;

3°. het nummer van de bladzijde van het grootboek, indien de post daarin wordt overgeboekt;

4°. het ontvangen bedrag.

b. ter rechter zijde:

5°. de dagteekening van de uitgave, van het afsluiten der rekening of van de storting in de consignatiekas;

6°. den aard der uitgaaf of der belegging en de namen van hen aan wie betaald is. Indien de cliënt een hoofd op het grootboek heeft, behoeft het depositoboek hieromtrent geene bijzonderheden te bevatten.

De stortingen in de consignatiekas zullen eveneens als uitgaven in kolom 6 vermeld worden;

7°. de bescheiden betreffende de uitgave of de belegging der gelden;

8°. het uitgegeven bedrag.

§ 4.

Het depositoboek moet elk halfjaar in ontvangst en uitgaaf worden afgesloten.

De ontvangen en niet uitgegeven sommen worden op nieuw overgeboekt. Hierbij worden de verschillende voor denzelfden cliënt gedane ontvangsten in één post samengevat, met verwijzing, in kolom 2, naar de vroegere boekingen.

De halfjaarlijksche balans met inbegrip van de over te boeken restanten wordt in dubbel gezonden aan den ambtenaar van het O. M. bij de rechtbank. Één der beide afschriften wordt aan den procureur-generaal opgezonden.

§ 5.

Het grootboek zal voor iederen cliënt een afzonderlijke rekening bevatten, waarop alle voor hem gedane ontvangsten en uitgaven voorkomen. Zoodra het waarschijnlijk is, dat de voor een cliënt ontvangen gelden aanleiding zullen geven tot verschillende uitgaafposten, moet eene rekening in het grootboek worden geopend.

§ 6.

Het grootboek moet overeenkomstig model B (zie hierachter) op enkele of op dubbele bladzijden worden gehouden.

In het eerste geval bevat het de drie volgende kolommen, ter vermelding van :

1°. de dagteekening der ontvangst of der uitgaaf;

2º. de oorzaak der ontvangst (bijv. prijs van eene verkoop van roerend goed; gereed geld bij het opmaken van een inventaris gevonden; koopprijs van N. N. enz.); en wat de uitgaven betreft: den aard daarvan en de namen van dengene aan wien betaald is:

3º. het bedrag der ontvangsten en uitgaven.

Wordt het grootboek op dubbele bladzijden gehouden, dan bevat elke bladzijde drie kolommen ter opneming van bovenstaande vermeldingen, en wel: de linkerzijde die betreffende de uitgaven en de rechterzijde die betreffende de ontvangsten.

§ 7.

Tenzij de afrekening hebbe plaats gehad in de notarieele akte, waartoe de zaak aanleiding gegeven heeft, moet zij onder den betrokken post in het grootboek geschieden.

In het laatste geval moet de cliënt de afrekening goedkeuren, en c. q. voor de uitbetaling van het overschot kwitantie afgeven. In het eerste geval wordt in het grootboek naar de betrokken akte verwezen.”

DEPOSITOBOEK.

ONTVANGSTEN.

UITGAVEN.

4.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Dagteekening.	Naam van dengene voor wiens rekening is ontvangen; oorzaak der ontvangst.	Vermel- ding van over- boeking.	Bedrag.	Dagteekening.	Aard der betaling of der belegging; namen der partijen.	Bewijs- stukken.	Bedrag.
Maand.	Dag.			Maand.	Dag.		
1885, Juni	1	Meijer, Jan; koopprijs. Herzog, A.; graspacht van Senf. J.	2000 —	1885, Juni	14	Kwitantie (Bewijsv.d. post; kos- tenreg.(1)	2000 —
»	»	Holz, A., nalatenschap; opbrengst verkoop in- boedel.	40 —	Nov.	46	Herzog, A.; postwissel.	40 —
2	»	Mendel, A.; Hyp. kapitaal. Senner, M.; Hyp. kapitaal.	634 37 4000 — 3000 —	Juni Aug.	46 48	Kwitantie Betaald aan Senner M. en zijne hyp. crediteuren.	4000 — 3000 —
»	»	Kramer, B.; koopprijs. Holz, A., nalatenschap; opbrengst verkoop in- boedel.	4500 —	Nov.	45	Storting in de consignatie- kas.	4500 —
3	»	Herzog, A.; graspacht van Siefert, L.	423 27 30 —	Nov.	46	(Bewijsv.d. post; kos- tenreg.(1)	30 —
5	»	Sturm, A.; bewaangeving.	3000 —	Sept.	6	Senf. M.; hyp. leening.	3000 — no. 431.

(4) Het houden van dit register van kosten (Gebühren-Register) is den notarissen in Elzas-Lotharingen voorgeschreven bij de wet van 26 Dec. 1873. Het bevat onder de namen van de cliënten de op de akten geheven rechten en het verschuldigd honorarium.

MODEL B.

GROOTBOEK.*Holz, Anton, nalatenschap te Straubach.*

1.		2.	3.	
Dagteekening.		Oorzaak der ontvangsten of der uitgaven; aanduiding van den persoon van wien ontvangen of aan wien uitbetaald is.	Bedrag der	
Maand	Dag		Uitgaven.	Ontvangsten.
1885, Mei	10	Voor ver- en ontzegeling	32 70	—
	13	Kosten vergadering familieraad	11 40	—
Juni	1	Op rekening ontvangen uit opbrengst verkoop inboedel	—	634 37
	1	Voor begrafenkosten aan Holz, Joseph, ter uitbetaling	166 50	—
	1	Aan Roth, slager, volgens rekening	45 20	—
	3	Op rekening ontvangen uit opbrengst verkoop inboedel	—	123 27

De K. K. Niederoesterreichische Notariatskammer gaf den 21^{en} Augustus 1886 (men zie Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtsbarkeit in Oesterreich dd. 20 October 1886 n°. 42) evenals vroeger de „Notariatskammer” en het „Notarencollegium” van Ober Oesterreich reeds had gedaan, eene instructie betreffende de boekhouding en den geldhandel der notarissen.

Zij luidt, vrij vertaald, als volgt:

Artikel I.^e

De notaris moet betreffende zijn beheer over gelden van derden een „Kasboek” en een „Grootboek” aanhouden.

Artikel II.

In het Kasboek worden geboekt de gelden en de geldswaardige zaken (Effecten, schuldbekentenissen, preciosa, munten), die den notaris door derden, hetzij in zijnen ambtelijken hetzij buiten zijn ambtelijken werkkring worden ter hand gesteld — met uitzondering van de in de §§ 104—

109 der wet op het Notarisambt vermelde handelingen. (1) Eveneens worden alle desbetreffende uitgaven naar tijdsorde daarin opgenomen.

Het Kasboek wordt gehouden naar (het hierna volgende) Formulier A. en houdt in:

a. een volgnummer, *b.* den datum, *c.* de namen der betrokken personen en de omschrijving van den post van ontvangst of van uitgaaf, *d.* het bedrag der gelden of

(1) § 104. Die Notare sind berufen, Urkunden jeder Art, worunter auch Wechsel, in Verwahrung zu übernehmen. Bares Geld jedoch, öffentliche Schuldverschreibungen und andere im gemeinen Verkehre stehende Werthpapiere ist der Notar kraft seines Amtes nur in einstweilige Verwahrung gemäsz den Bestimmungen der §§ 107—109 zu übernehmen berufen.

§ 107. Bares Geld, öffentliche Schuldverschreibungen und andere im gemeinen Verkehre stehende Werthpapiere ist der Notar nur dann Kraft seines Amtes zu übernehmen berufen, wenn ihm dieselben aus Anlazz der Aufnahme einer Notariatsurkunde von einer Partei zur Ausfolgung an einen bestimmten Empfänger oder zum Erlage bei Behörden übergeben werden. Bei den Uebernahme hat der Notar ein Protocoll aufzunehmen, in welchem die Geschäftszahl des allgemeinen und des besonderen Geschäftsregisters, Ort und Zeit der Uebernahme, die genaue Angabe der übernommenen Beträge und Papiere und der Name des Uebergebers und dessen Erklärung über die mit dem Gelde und den Werthpapieren zu treffenden Verfügungen anzuführen ist.

In fälle der brieflichen Einwendung ist der Brief dem aufzunehmenden Protocolle bei zu heften.

Dem Uebergeber ist ein Empfangschein auszufertigen.

Die übernommenen Gegenstände sind in gesonderten Packeten zu verwahren.

§ 108. Den Erlag bei Gericht oder einer anderen Behörde hat der Notar ohne allen Aufschub zu bewirken.

Beträge, welche dem Notare zur Ausfolgung an eine andere Person übergeben wurden, hat er derselben längstens binnen vierzehn Tagen auszufolgen, soferne der Uebergeber nicht eine andere Frist bestimmt hat. Kann der Notar die Ausfolgung innerhalb dieser Frist nicht bewirken, so hat er nach Ablauf derselben ohne allen Aufschub die übernommenen Werthe entweder dem Uebergeber zurückzusenden oder zu Gericht zu erlegen.

effecten (de laatste naar de nominale waarden), *e.* Opmerkingen.

Maandelijks moet het Kasboek worden afgesloten en het saldo op de volgende maand worden overgebracht.

Artikel III.

In het Grootboek dat gehouden wordt overeenkomstig (het hierna volgende) Formulier B. worden de posten uit het Kasboek overgebracht en voor ieder betrokken persoon op een eigen hoofd van rekening gebracht.

Die overbrenging kan slechts dan achterwege blijven indien de posten spoedig en onveranderd moeten worden geconsigneerd of aan belanghebbenden uitgereikt.

In dat geval wordt bij de post van ontvangst in de rubriek „Opmerkingen” verwezen naar de post van uitgaaf en omgekeerd, van deze naar gene.

De bladen van het „Grootboek” worden genummerd en op de verschillende hoofden voor rekening eenen index aangehouden.

Bij het einde van iedere zaak wordt de rekening afgesloten; bij grootere onafgedane zaken geschiedt dit steeds bij het einde van het kalenderjaar.

Artikel IV.

De gelden en geldswaarden worden voor ieder gerechtigde in afzonderlijke pakketten bewaard, voorzien van diens naam welke met het Kasboek moet overeenstemmen. Slechts bij uitzondering, om zeer gewichtige redenen, mogen gelden van verschillende personen bij elkaar worden bewaard.

De door den notaris als „gerichtscommissär” onder zich genomen gelden en geldswaarden moeten echter steeds in afzonderlijke pakketten worden bewaard.

De bewaring der gelden en waarden van derden moet steeds zóó geschieden dat geene vermenging met des notaris eigen eigen kas plaats vindt, zoodat ten allen tijde van den stand der kas kan blijken.

Artikel V.

De voorschriften der wet op het Notarisambt betrekkelijk de uit kracht van het ambt door den notaris onder zich genomen gelden en de desbetreffende boekhouding (§§ 107 en 116 litt. c, der wet) blijven in stand.

KASBOEK

Volgnommer.	DATUM.	NAMEN EN OMSCHRIJVING DER POSTEN.
	1886.	
1	21 Februari.	Steiner (Jozef). — Nalatenschap van —. Ontvangen van de assurantie-maatschappij „de Hoop” te A.
2	23 id.	Belegd onder hypotheccair verband. Schuldenaar N. N. te . . .
3	24 id.	Ontvangen koopenningen van verkocht vastgoed. dd. 1 Oct. 1885
4	25 id.	Uitgekeerd het legaat aan N. N.
5	26 id.	Uit beleening bij de Nederlandsche Bank terug ontvan- gen 4 certificaten N. W. S. ieder groot f 1000.— . . .
6	27 id.	Deze effecten ingevolge opdracht afgegeven aan N. N. . .
7	27 id.	Mulder Jzn. te . . . koopprijs vastgoed van N. N. . . .
8	28 id.	Steiner (Jozef). — Nalatenschap van — betaald aan successierechten
		Uitgegeven in Februari . . .
		Rest in kas, over te brengen op Maart 1886 . . .

GROOTBOEK

Volgnommer.	DATUM.	NAMEN EN OMSCHRIJVING DER POSTEN.
	1886.	Steiner (Jozef). De nalatenschap van —.
1	21 Februari.	Ontvangen van de assurantie-maatschappij „de Hoop” te A.
2	23 id.	Belegd onder hypotheccair verband. Schuldenaar N. N. te . . .
3	24 id.	Ontvangen koopenningen van verkocht vastgoed dd. 1 Oct. 1886
4	25 id.	Uitgekeerd het legaat aan N. N.
5	26 id.	Uit beleening bij de Nederlandsche Bank terug ontvan- gen 4 certificaten N. W. S. ieder groot f 1000.— . . .
6	27 id.	Deze effecten ingevolge opdracht afgegeven aan N. N. . .
7	28 id.	Betaald aan successierechten
		Hieraf de uitgaven . . .
		Rest credit aan gelden . . .

(Formulier A).

ONTVANGST.				UITGAAF.				Bemerkingen.
Gelden.		Waarden.		Gelden.		Waarden.		
Gld.	Ct.	Gld.	Ct.	Gld.	Ct.	Gld.	Ct.	
1993	75			2000	—			
11000	—			10500	—			
		4000	—			4000	—	
1000	—							
				400	—			
13993	75	4000	—	12900	—	4000	—	
12900	—	4000	—					
1093	75							

(Formulier B).

ONTVANGST.				UITGAAF.				Bemerkingen.
Gelden.		Waarden.		Gelden.		Waarden.		
Gld.	Ct.	Gld.	Ct.	Gld.	Ct.	Gld.	Ct.	
1993	75			2000	—			
11000	—			10500	—			
		4000	—			4000	—	
				400	—			
12993	75	4000	—	12900	—	4000	—	
12900	—	4000	—					
93	75							

Werd nu hier te lande eene soortgelijke boekhouding voorgeschreven en deze onderworpen aan het te scheppen toezicht, dan geloof ik dat er een stap in de goede richting werd gedaan. Ik hoop dan ook zeer dat de Regeering nader zal overwegen of zij dien stap zal doen en zoo dit niet zoo mocht worden, dat dan een lid onze Volksvertegenwoordiging een amendement in die richting voorstelt.

Na deze inleiding over wat *niet* in het ontwerp der Regeering voorkomt en wat men er redelijkerwijze in had mogen verwachten, ga ik over tot de bespreking van de hoofdbeginselen van het ontwerp. In details wensch ik niet te treden. Deze zullen wellicht nog op eene andere plaats door mij worden besproken.

De Regeering wensch evenmin als de commissie tot herziening van het ontwerp-SANNES het karakter van het notariaat te veranderen. — Noch het zoogenaamde vrije notariaat noch het stelsel dat den notaris tot Rijksambtenaar zou maken, lacht haar toe. En terecht. Zoolang namelijk niet is gebleken, dat de gebreken die het notariaat aankleven een uitvloeisel zijn van het karakter van den notaris, — en niet blijkt dat die gebreken niet met het behoud van dat karakter op te heffen zijn, zóólang moet het beginsel van het tegenwoordig notariaat onaangetast blijven.

Zooals bekend is, verschilt het ontwerp van de thans bestaande wet in *vier* hoofdpunten, die deels kunnen dienen tot verheffing van het ambt, deels tegemoetkomingen zijn aan uitgesproken wenschen. (1)

Het eerste betreft het toezicht.

(1) Het ontwerp-SANNES verschilde daarvan in zes hoofdpunten. Men zie hiervoor pag. 5. Van de vier afwijkingen door de Regeering voorgesteld, behoorden er drie tot het programma van het ontwerp-SANNES.

Bij de regeling daarvan kan men van verschillend beginsel uitgaan. Men kan het notariaat beschouwen als een deel der rechterlijke macht, of als eene zelfstandige instelling. Doet men het eerste, dan is er niets vreemds in gelegen, het toezicht op de handelingen der notarissen toe te vertrouwen aan de rechterlijke autoriteiten. Dit heeft men tot dusverre gedaan. De thans werkende wet draagt het toezicht op aan de arrondissements-rechtbanken, die echter volgens de Memorie van Toelichting zie pag. 3) gebleken zijn tot het houden van dat toezicht niet het meest geschikt te zijn.

Beschouwt men het notariaat als eene zelfstandige instelling, waarin een afzonderlijke kring van personen optreedt, geroepen, om geheel afgescheiden van de rechterlijke macht een deel van het Staatsgezag uit te oefenen, dan kan het toezicht door den Staat worden opgedragen aan den eigen kring. Dat toezicht moet zich dan bepalen, niet alleen tot alle handelingen, die de notarissen verrichten, maar tevens heeft het te letten op de vervulling der plichten welke de wet of de zedelijkheid den notaris opdraagt. Bij niet nakoming van die plichten moet het toezicht, hoe men het notariaat ook beschouwe, en uit welke collegiën dat toezicht ook besta, ingrijpen en zorgen, dat de verbroken rechtsorde hersteld worde. En dat doet het door toepassing van disciplinaire straffen. Gaat men dus van dit beginsel uit dan behoort men logisch te komen tot de instelling van kamers van notarissen bekleed met de *volledigste* macht. De kamers van discipline — daar echter slechts bekleed met beperkte macht — hebben we gekend onder de werking der wet van Ventôse jaar XI. Haar werkkring was omscheven in het arrêté van Nivôse jaar XII. Dat zij niet aan het doel beantwoordden, sproot, zooals de Regeering zegt, voort uit hare organisatie.

Gekozen uit en door de notarissen waren zij aan zich zelve overgelaten en een gevolg daarvan, zegt de Regeering ons thans in de Mem. van Toel. was, dat de voornaamste, zoo niet de eenige werkzaamheid bestond in het afnemen der examina

De Kamers aan zich zelve overgelaten!

Bedoelt dit te zeggen, dat het jammer was, dat de Kamers zelve niet onder toezicht stonden?

Zoo ja, dan was de *wet* en niet de organisatie de schuld, die de Kamers niet onder hooger toezicht stelde, die haar tot plichtsvervulling kon aansporen.

De werking der Kamers van discipline was — ook volgens deze Regeering — onvoldoende. Hare organisatie bracht mede, dat somtijds ijverzucht, dan eens weer camaraderie den boventoon voerden. Bleek hier te lande, dat noch het toezicht door Kamers, gekozen door en uit notarissen, noch dat, opgedragen aan de rechterlijke macht, voldoende was, (1) dan schijnt een geheel ander stelsel recht van bestaan te hebben.

De ondervinding veroordeelde en het toezicht van het O. M. en de disciplinaire rechtsmacht der arrondissements-rechtbanken. Maar al werd het toezicht illusoir (2) genoemd

(1) De Staatscommissie van 1867, ingesteld door den minister BORRET, liet zich daarover in hare memorie van toelichting als volgt uit: »Moge bij de beraadslaging over de wet van 1842 het toezicht der Kamers van notarissen vruchteloos zijn genoemd om bestaande misbruiken te weren, in niet mindere mate is men thans gerechtigd tot de uitspraak, dat de ondervinding het toen aangenomen toezicht van het Openbaar Ministerie en de disciplinaire rechtsmacht der Arrondissements-Rechtbanken in zijne algemeenheid in nog sterkere mate veroordeelt.»

(2) Mr. PATIJN (destijds officier van justitie) verklaarde in de zitting der 2e Kamer van 29 Maart 1878, »dat de ondervinding heeft doen zien, dat ook dit middel van correctie moet geacht worden illusoir te zijn.» »Het Openbaar Ministerie blijft in de meeste gevallen geheel onkundig van die feiten, die werkelijk aanleiding zouden kunnen geven tot eene berisping.»

De minister MODDERMAN zeide in die zitting, dat het O. M. eerst kennis kreeg van verkeerde handelingen als het te laat was.

tocht trachtte nog in 1878 de Regeering te gemoet te komen aan het gebrekkige in den toestand gelegen, door eene verscherping der bestaande regeling. Spoedig echter, de Regeering zegt het met zooveel woorden (pag. 3 der M. v. T.) bleek, dat de genomen maatregelen niet afdoende waren. (1)

Wat is sedert dien tijd geschied?

De Minister MODDERMAN gaf reeds bij de Memorie van Antwoord naar aanleiding van het voorloopig verslag op het wetsontwerp tot vaststelling der begroo-ting voor zijn Departement voor het jaar 1882 te kennen, dat in de *eerste* plaats het toezicht moest worden verbe-terd; dat toch de rechterlijke macht gebleken was tot het houden van dat toezicht niet het meest geschikt te zijn. Hij wenschte, zooals hij bij de openbare beraadslagingen over gemeld wetsvoorstel zeide, een' raad van *zeven* leden te benoemen, waaronder *twee* notarissen, terwijl de vijf andere leden zouden behooren, deels tot de rechterlijke macht, deels tot de ambtenaren van registratie en hypotheken.

Dit geheel nieuwe stelsel van gemengd toezicht werd in het ontwerp-SANNES nader uitgewerkt. Vrij algemeen, zegt de Mem. van Toel. op het thans ingediende Regeerings-ontwerp, was men het eens, dat dit denkbeeld van een ge-mengd toezicht gelukkig was.

Maar al was men er bijna eenstemmig over, dat het toezicht eener gemengde commissie de voorkeur verdiende boven dat van Kamers, samengesteld door en uit nota-rissen, (2) zelfs al hadden zij een rechterlijk ambtenaar als

(1) De Regeering zegt tot mijn spijt niet waarmede het bleek dat de genomen maatregelen niet afdoende waren. Had zij dit gedaan, dan was zij wellicht tot de conclusie gekomen, dat meerdere waarborgen voor het publiek moesten worden genomen en dat zij de bepalingen van de ontwerpen-SANNES niet maar blootweg mocht negeeren.

(2) Eene uitzondering hierop vindt men in een artikel in de Pro-vinciale Groninger Courant van 4 Februari 1887. De onbekende schrij-

voorzitter, en boven het bestaande door de rechterlijke macht, — men verschilde over de *wijze* van samenstelling, zoowel als over den *omvang* der aan het gemengde toezicht op te dragen werkzaamheden. Het ontwerp der Staatscommissie van 1867 stelde voor, het toezicht te doen bestaan uit Kamers, samengesteld uit en door notarissen, met een rechterlijk ambtenaar als voorzitter.

Het ontwerp-SANNES wenschte, evenals thans het Regeeringsontwerp, een gemengd toezicht in het leven te roepen. Het eerste wilde de samenstelling geheel opdragen aan de Regeering en het toezicht doen bestaan uit drie rechterlijke ambtenaren, waarvan een zou worden aangewezen als voorzitter, uit twee ambtenaren der Registratie, (het eerste ontwerp stelde, evenals thans het Regeeringsontwerp, voor *hoofdambtenaren*) en *twee* notarissen uit het onder de Kamer van Toezicht behoorende ressort als leden. Zoowel het ontwerp-SANNES als het Regeeringsontwerp willen den duur der zitting bepalen op *drie* jaren.

Het Regeeringsontwerp echter wil de Kamers van Toezicht doen bestaan uit *vijf* leden onder voorzitterschap van den Voorzitter der Arrondissements-Rechtbank; zitting houdende in de gemeente waar de Kamer is gevestigd of door een lid der rechtbank door hem bij tijdelijke verhindering aangewezen.

Die Voorzitter wordt door de *wet* aangewezen, terwijl de

ver »plus royaliste que le roi» wil de Kamers van Toezicht doen samenstellen uit en door notarissen en beschuldigt de Regeering van inconsequentie. Alsof consequentie de hoogste wijsheid is — ook indien de ondervinding reeds zonneklaar aantoonde — dat het product dier consequentie verwerpelijk is. De schrijver schijnt van het interieur van het notariaat weinig te kennen. Bovendien ziet hij voorbij, dat de vergelijking van de Raden van Toezicht en Discipline der advocaten met de Kamers van Toezicht der notarissen niet kan opgaan. Deze zijn ambtenaren, — gene niet.

Regeering twee leden en hun plaatsvervangers zal benoemen en twee andere en hun plaatsvervangers door de *notarissen*, gevestigd binnen den kring waarover de Kamer toezicht houdt, en uit hun midden, zullen worden gekozen. (1)

Een der twee leden door de Regeering aan te wijzen zal Kantonrechter en een ander Hoofdambtenaar der Registratie moeten zijn. Voor de plaatsvervangende leden wordt dezelfde eisch gesteld. (2)

De Regeering heeft gemeend niet te moeten toegeven aan het verlangen van vele beoordeelaars van het ontwerp-SANNES, om namelijk de ambtenaren der registratie uit de Kamers van Toezicht te weren. (3)

De motieven voor de opneming dier ambtenaren door de Regeering aangegeven zijn: dat „Deze ambtenaren vele notarieele akten onder de oogen krijgen en daardoor kunnen beoordeelen, hoe de notaris zich van het belangrijkste deel zijner taak kwijt. Slordigheid, onduidelijkheid, onvolledigheid, kennelijke verdraaiing van het ware karakter der handeling ter ontduiking van verschuldigde rechten worden door hen in de *eerste* plaats waargenomen. Als een notaris

(1) Het ontwerp zegt niet met zooveel woorden dat de Voorzitter tevens lid is, doch men kan het afleiden uit artikel 29 al. 4.

(2) Wat de aan te wijzen rechterlijke ambtenaren aangaat, stemt dit ontwerp in zooverre overeen met het rapport over het ontwerp-SANNES, dat uitdrukkelijk zegt dat: „*eerstens* de Regeering door een dergelijk gemengd toezicht behoorlijk kan worden voorgelicht omtrent de personen, die voor eene benoeming tot notaris in aanmerking verdienen te komen en *tweedens* het publiek door zijne aanrakingen met de leden der Kamer dikwerf in de gelegenheid zal zijn te vernemen wien het zijn vertrouwen met gerustheid kan schenken. Let men hierop, — zoo zegt het rapport verder — dan is daarmede tevens de wenschelijkheid bewezen, om *vooral* in de Kamers zitting te doen nemen de heeren kantonrechters, aan wier blik de praktijk van het notariaat, vooral ten platten lande, niet ontsnapt.”

(3) Zijn mijne inlichtingen juist, dan is dit vooral te danken aan een even krachtig uitgesproken als overtuigend advies van den Raad van State.

door gebrekkige rechtskennis herhaaldelijk bepalingen in zijne akten opneemt, die rechte onbestaanbaar zijn, of niet geschikt zijn om de bedoeling van partijen te doen bereiken; als hij nietigheden begaat, waarop geene boete is gesteld, is de ambtenaar der registratie de eenige welke in de uitoefening zijner betrekking die onregelmatigheden ziet.

Deze motieven zijn naar mijn oordeel niet volledig. Al kunnen deze zaken bijdragen om den ambtenaar der registratie een subjectief oordeel te doen verkrijgen over de wijze waarop de notaris de verplichtingen nakomt, die de wet hem oplegt, zij geven geen voldoende maatstaf om de probiteit van den notaris te beoordeelen. De notaris toch is ook naar artikel 82 van het Regeeringsontwerp alléén aansprakelijk voor den *vorm*, niet voor den *inhoud* der akten, die als het werk der partijen wordt aangemerkt.

Maar de opneming dier ambtenaren is *daarom* van groot belang, omdat zij — vooral ten platten lande en in kleine steden — en door *eigen* waarneming en door mededeelingen van het publiek met zeer veel zaken bekend worden, die van invloed zijn op de beoordeeling der probiteit van notarissen en candidaat-notarissen. Men heeft wel als een bezwaar tegen het opnemen dier ambtenaren aangevoerd, dat er somtijds tusschen hen en de notarissen eene minder welwillende verhouding bestaat, doch dit bezwaar wordt door het voorstel dat de te benoemen ambtenaren *hoofdambtenaren* zullen moeten zijn, geheel weggenomen.

Datzelfde bezwaar zou er ook toe moeten leiden de notarissen *geheel* uit de Kamers te weren, daar hun belang zeker in groote mate betrokken is bij de wijze van uitoefening der praktijk door hunne ambtsbroeders. Het eenige bezwaar, dat er tegen de opneming der *hoofdambtenaren* in het toezicht zou bestaan bij gelijke wetsbepalingen als thans gel-

dend zijn, is opgeheven door de overneming door de Regeering in artikel 52 van het voorschrift van het ontwerp-SANNES, dat de notaris verplicht is zijne akten, waarvan de termijn van registratie is verstreken. (1), op verlangen van den Inspecteur der Registratie aan hem ter naziening af te geven, tegen ontvangbewijs.

De opneming van notarissen in de Kamers van Toezicht was zoowel voorgesteld in het ontwerp-SANNES, als dat zij is voorgeschreven door het Regeeringsontwerp. Bij een aantal van *zeven* leden waaruit de Kamers zouden bestaan volgens het eerste ontwerp, zouden naar dat voorstel *twee* notarissen *door de Regeering aan te wijzen* zitting nemen. Volgens het Regeeringsontwerp zullen bij een aantal van *vijf* leden (2) eveneens twee notarissen, *niet door de Regeering* maar *door hunne ambtsgenooten* aan te wijzen, in het toezicht worden opgenomen.

De Regeering wijkt hier dus af van het voorgestelde in het ontwerp-SANNES en licht die afwijking toe met de opmerking, dat zij in den regel niet in staat zal zijn te beoordeelen welke der notarissen uit het groot aantal, gevestigd binnen den kring waarover het toezicht zich zal moeten uitstrekken, voor die betrekking het meest geschikt zijn. Het groote publiek — zoo meent de Regeering verder — zou bovendien in zoodanige aanwijzing allicht eene bijzondere aanbeveling van Regeeringswege van de

(1) Het ontwerp-SANNES sprak juist van »geregistreerde akten». Naar de redactie van het Regeeringsontwerp zou bijv. inzage van ongeopende olographische of geheime testamenten kunnen worden gevorderd. Dit zal wel wat ver gaan.

(2) Een aantal van *vijf* leden is m. i. niet voldoende om een geregeld, daadwerkelijk en afdoend toezicht in het leven te roepen. En daarom toch is het te doen. Men vergete niet, dat de leden der Kamer van Toezicht ook andere bezigheden hebben, dan door het toezicht van hen zullen worden geëischt.

benoemden boven hunne ambtgenooten zien, zonder dat daartoe voldoende gronden bestaan, en met het oog op de dagelijksche aanraking met hunne ambtgenooten acht de Regeering de notarrissen beter dan zich zelve voor die keuze geschikt. Daardoor zal ook volgens de Regeering bij de notarissen de gedachte meer ingang vinden (1) dat de Kamers van Toezicht niet vijandig tegenover hen staan, maar geroepen zijn, om in hun eigen belang, bij te dragen tot handhaving van de waardigheid van het ambt.

Deze meening wordt nader aangedrongen met een beroep op de keuze van de leden der raden van toezicht en discipline door de advocaten zelve. (2)

De verandering door de Regeering voorgesteld, verdient naar mijn oordeel geen aanbeveling.

In de eerste plaats mag ik er op wijzen, dat noch de Regeering noch de notarissen het tegenwoordig toezicht wenschen te behouden.

Evenmin wenscht men de wederinvoering van de Kamers van notarissen, zooals men die heeft gekend onder de wet van Ventôse, noch die welke werden voorgesteld door de Staats-commissie van 1867.

In de tweede plaats werd deze wijziging door de Regeering aangebracht in het ontwerp-SANNES door de schrijvers over dat ontwerp noch door de Broederschap van Notarissen — namens de notarissen in Nederland sprekende — gevraagd.

(1) Dat die gedachte bestond is mij niet gebleken. Jammer dat de Regeering ons den weg niet wijst langs welken wij tot die kennis kunnen komen. Uit de betuigingen van adhesie — ook van de notarissen — aan de gedachte om de Kamers van Toezicht in het leven te roepen valt zij toch zeker niet af te leiden.

(2) Men vergeet niet dat de notarissen ambtenaren zijn, de advocaten niet. Wat voor dezen mag gelden, behoeft daarom voor de anderen niet evenzoo te zijn.

Wat mag dan de Regeering hebben genoopt haar voor te stellen? Het algemeen belang gebiedt haar niet, en de notarissen drongen er niet op aan. (1)

Maar gaan we de motieven der Regeering eens van naderbij bezien.

In den regel, zegt zij, zal zij niet in staat zijn te beoordeelen welke der notarissen het meest voor de betrekking geschikt zijn. Maar zal dan niet het tegenwoordige toezicht in staat zijn haar daaromtrent voor de *eerste* maal volledig in te lichten? En zullen de Kamers van Toezicht of haar voorzitters dit voor het vervolg niet kunnen doen? Zullen zij, *dan* reeds door ondervinding geleerd, niet beter dan, de notarissen, in de gelegenheid zijn om de vereischten te beoordeelen die voor het lidmaatschap van de Kamers van Toezicht noodig of wenschelijk zijn en daarnaar eventueel gevraagde aanbevelingen of inlichtingen kunnen inrichten?

De Regeering vreest verder, dat het groote publiek in hare aanwijzing eene bijzondere aanbeveling van Regeeringswege van den een boven den ander zal zien, zonder dat daartoe voldoende gronden bestaan.

Maar zal — als het waar is, — het publiek dit ook niet afleiden uit de aanwijzing door eene vergadering van notarissen?

En zou het, indien dit bleek juist te zijn — niet een reden wezen om de benoeming *niet* aan de notarissen op

(1) Alleen de notaris W. A. COOLEN te Helvoort (Economist Juli—Augustus 1883) opperde dit denkbeeld. Daarentegen meende de notaris W. J. N. LANDRÉ te Vlijmen in zijne Brochure (Leiden 1883) dat de twee notarissen niet *uit*, maar *buiten* het ressort der Kamers moeten worden gekozen.

In denzelfden zin sprak de Alkmaarsche Courant van 27 Mei 1883 met de opmerking, dat de geest der broederlijke liefde tegenwoordig niet sterk ontwikkeld is onder die als broeders samen wonen.

te dragen, omdat dan de organisatie aanleiding zou geven tot keuzen die minder gewenscht kunnen zijn? Want het eigen belang, — die scherpe prikkel bij alle menschen, zou ook hier oorzaak kunnen zijn, dat notarissen werden aangewezen, van wie men niets te vreezen had, omdat men zou weten, dat het publiek niet erg ingenomen is met hen.

En wat zou er ten slotte worden van het toezicht, indien eens bleek dat men uit eigenbelang daarin ambtenaren bracht, die zelve — men voorzag dit in het ontwerp niet — disciplinair gestraft moesten worden?

De dagelijksche aanraking met hunne ambtgenooten maakt de notarissen tot het doen van een goede keuze meer geschikt, zoo meent de Regeering eindelijk. Bestaat — behalve wellicht in groote steden — die dagelijksche aanraking wel? En zoo ja, is zij van dien aard, dat als gevolg daarvan eene goede keuze overal is gewaarborgd? (1)

(1) De notaris W. HOOGVLIET te Haarlem schrijft in diens brochure: Opmerkingen naar aanleiding van het wetsontwerp tot regeling van het notarisambt. Haarlem, Erven LOOSJES, 1887, ad artikel 28 (pag. 7). »Met de voorgestelde Kamers van Toezicht kan ik mij zeer goed vereenigen. Mogten zij de vele thans bestaande misbruiken eenigermate kunnen voorkomen. Dat deze geheel zullen worden geweerd, zal natuurlijk niemand verwachten, maar dat zij verminderen zullen is waarschijnlijk. De notaris, lid der Commissie, zal dadelijk weten te onderscheiden waar zijn ambtgenoot unfair of niet collegialiter gehandeld heeft. Een boekdeel zou vol te schrijven zijn over de velerlei manoeuvres, die thans (vooral in de steden) ter bekoming van praktijk worden aangewend.... De Kamers van Toezicht zullen veel goeds kunnen aanbrengen, waartoe voorzeker ook behoort het tegengaan van de zoo onedele praktijkjacht.»

Deze woorden — niet van mij, die in het oog van den schrijver in de Provinciale Groninger Courant — omdat hij het standpunt waarop ik stond niet begreep of niet wilde begrijpen — de grootste notarisvervolger was — zullen, als van een onwraakbaar getuige, hem mischien tot nadenken kunnen brengen.

Er is echter nog een grooter bezwaar tegen de opdracht der keuze aan de notarissen, wil men zich niet blootstellen aan hetzelfde verwijt, dat tegen de Kamers van notarissen, onder de werking der wet van Ventôse gericht werd. Ik bedoel namelijk het verwijt, dat aan de eene zijde camaraderie, aan de andere zijde ijverzucht eene rol zullen gaan spelen bij de keuzen der leden-notarissen. (1)

Bekend is het, hoe slecht in het algemeen vergaderingen worden bezocht. Dit verschijnsel doet zich ook voor bij de jaarlijksche vergaderingen van de Broederschap van Notarissen, waar zelden meer dan $\frac{1}{10}$ der leden tegenwoordig zijn.

Al mag dit in den eersten tijd niet het geval wezen, in lateren tijd zal dit verschijnsel zich ook wel openbaren op de vergaderingen ter benoeming van leden in de Kamers van Toezicht. En juist dààr dreigt het gevaar, dat camaraderie en ijverzucht hare nadeelige werking zullen doen gevoelen, als gevolg waarvan niet altijd de beste keuzen zullen worden gedaan.

Het beginsel dat notarissen in de Kamer zitting zullen nemen juich ik toe. Hun tegenwoordigheid in dit college is noodzakelijk; omdat hunne adviezen, gegrond op volledige bekendheid met het ambt, zijn gebruiken en misbruiken, van onberekenbaar groot nut kunnen zijn. Maar zij moeten naar mijn oordeel op de vermelde gronden door de Regeering worden aangewezen.

De vrees om door hare benoemingen somtijds aan dezen of genen notaris *misschien* eenige schade toe te brengen mag geen grond zijn om, al was het ook nog zoo weinig, de goede samenstelling der Kamers van Toezicht in eenigerlei opzicht in gevaar te brengen.

(1) Men zie o. a. de beraadslagingen over Hoofdstuk IV der Staatsbegrooting voor 1883 en het verslag van de derde afdeeling over de thans werkende wet van 9 Juli 1842.

Wat nu de *rechtsmacht* der Kamers aangaat, daaromtrent bestaat groot verschil tusschen het ontwerp-SANNES en het Regeeringsontwerp. Wil het eerste de volkomen autonomie van den notarisstand, wil het — naar de gebleken behoeften — dien stand een college geven, dat disciplinaire macht heeft, — het Regeeringsontwerp wil het notarisambt blijven binden en ondergeschikt houden aan de rechterlijke macht, en nog wel, zooals de Memorie van Toelichting dit uitdrukt, aan den *gewonen* rechter (1).

Om beide stelsels goed te kunnen beoordeelen dient men deze vragen te beantwoorden:

1°. Waarin onderscheiden zich disciplinaire straffen (2) van de eigenlijke straffen.

2°. Welke straffen kunnen onder de disciplinaire vallen?

3°. Welke zijn de rechtsgevolgen aan de onderscheiding tusschen eigenlijke en disciplinaire straffen verbonden?

Zal eenig rechtsgevolg kunnen worden aangemerkt als straf, dan is een noodwendig vereischte 1° dat zij voor het individu onaangenaam is, en 2° dat zoowel de straf, als het feit waarop zij is gesteld, *uitdrukkelijk* in de wet of wettelijke verordening moet zijn aangewezen. Die straf kan niet worden opgelegd dan op *vordering* van ambtenaren, bij de wet daartoe bevoegd verklaard, door rechters daartoe bij de wet aangewezen en met inachtneming op straffe van

(1) De schrijver in het vermelde nummer der Provinciale Groninger Courant meent dat de uitgebreide rechtsmacht, die het ontwerp-SANNES aan de Kamers van Toezicht gaf, al zeer zonderling was. Volkomen is dit verklaarbaar als men zich geen rekenschap geeft van den aard en het wezen der disciplinaire straffen.

(2) Men zie over disciplinaire straffen o. a. DALLOZ, Répertoire method. et alphab. de la législation, in voce Discipline judiciaire; MERLIN, Répertoire universel et raisonné, in voce Discipline judiciaire; VON HOLZENDORFF, Rechtslexicon in voce Disciplinarstrafen en Handbuch des Deutschen Strafrechts, I, § 2; DE PINTO, Disciplinaire straffen, 1874.

nietigheid van zekere vormen door de wet genoemd. (1)

Uit het beginsel, dat de Staat behoort te zorgen voor de handhaving en verzekering der rechtsorde in de maatschappij waarin wij leven, volgt het recht van den Staat om straffen te bedreigen en op te leggen. Die straffen zal hij echter niet altijd opleggen bij iedere verbreking der rechtsorde, al heeft hij het recht daartoe. Alleen dan, wanneer de inbreuk op de rechtsorde onmiddellijk de staatséénheid betreft of van dien aard is, dat zij *middellijk* voor die rechtsorde gevaarlijk is, zal de Staat van het recht tot straffen gebruik maken.

En daarom is de Staat verplicht te letten op het *geheele* organisme. De personen tot eene bepaalde categorie behoorende, verbonden door denzelfden band, kunnen door hunne handelingen of nalatigheden in hun kring — zóódanige rechtskrenkingen te weeg brengen, dat de staatseenheid kan worden bedreigd, en de rechtsorde in den Staat verbroken. — Op die personen behoort dus de Staat in het belang van het geheel, in meerdere mate toe te zien, hunne houding en gedragingen, hun doen en laten in het oog te houden, opdat door hun toedoen de algemeene rechtsorde niet *middellijk* worde geschaad. Dit doet hij door *disciplinaire straffen* op dergelijke personen toe te passen. Streng genomen zou dus het recht daartoe alleen bestaan, wanneer die personen zich aan rechtskrenkingen schuldig maken in de hoedanigheid die hen in den bepaalden kring heeft geplaatst. Toch vinden we in onze wetten die strenge toepassing niet. Meermalen straft de wetgever ook *dan* disciplinair, wanneer door de bedoelde personen vergripen worden gepleegd, die met hunne hoedanigheid weinig of niet

(1) Men zie de artt. 1 Wetb. van Strafrecht, 1, 2, 301 e. v. Wetb. van Strafv. 20, 44, 56 e. v. R. O. 18 Wetb. v. Burg. Rechtsv.

te maken hebben. Maar dit *moet* nochtans omdat die vergrijpen in zoo nauw, ja onafscheidelijk verband staan met de eer en de waardigheid, niet alleen van hem die ze beging, maar ook van allen met wie hij door éenen band tot dezelfde categorie van personen is verbonden.

Vragen we nu wat disciplinaire straffen zijn, dan dunkt mij, dat ze genoemd moeten worden: bestraffingen die de Staat, — hetzij hem daartoe al dan niet uitdrukkelijk de bevoegdheid is toegekend, — oplegt aan eene zekere categorie van personen, voor vergrijpen die niet onder het *algemeene* strafrecht vallen en die *alleen* door *die* categorie met *dat* gevolg kunnen worden gepleegd. Het doel daarvan is om in dien beperkten kring, orde, getrouwe plichtsvervulling en een onberispelijken levenswandel te verzekeren.

Het kan echter dikwerf moeielijk zijn de disciplinaire straffen geheel en al te onderscheiden van de eigenlijke straffen. Vooral doet zich die moeielijkheid gevoelen als de *gewone* rechterlijke macht met de toepassing van beide is belast en de disciplinaire straffen niet enkel zijn bedreigd tegen feiten en nalatigheden in den *bepaalden* kring, maar ook uitgestrekt zijn tot *die*, welke tevens in de algemeene strafwet zijn genoemd.

De noodzakelijke vereischten van eigenlijke straffen zijn hiervoor genoemd. Waar nu een dezer elementen ontbreekt, daar kan naar mijne meening niet aan straf in den eigenlijken zin des woords worden gedacht, en moet men aannemen, dat eene disciplinaire terechtwijzing in de bedoeling des wetgevers heeft gelegen. Maar men mag hieruit *niet* afleiden, dat waar eenig wetsvoorschrift wèl voldoet aan de bovengestelde eischen er *steeds* een eigenlijke straf bestaat: daar de wetgever uit den aard der zaak volkomen bevoegd is de disciplinaire maatregel tegen bepaalde feiten bedreigd, met name te noemen en de procedure te regelen.

Is het doel der disciplinaire straffen, de rechtsorde in den bepaalden kring te verzekeren, *desnoods* door *uitstooting* der leden, dan rijst de vraag: welke zijn nu de kenmerken dier straffen? Naar mijn oordeel deze, dat zij eerstens *enkel* kunnen worden toegepast op personen met zekere hoedanigheid in een bepaalden kring in den Staat, welke hoedanigheid echter van zoodanig aanbelang moet zijn met het oog op de algemeene rechtsorde, dat de Staat daardoor de bevoegdheid hebbe door aangewezen personen te doen beoordeelen of de hoedanigheid dier personen ongeschonden blijft bewaard.

Dat oordeel kan worden opgedragen zoowel aan een rechterlijke als aan een andere autoriteit, die daartoe *uitsluitend*, krachtens de verhouding tot de gemelde personen, door den Staat is bevoegd verklaard.

Is het opgedragen aan de rechterlijke autoriteit, dan treedt deze echter nooit *als zoodanig* op (dus noch als burgerlijke noch als strafrechter) en is zij niet gebonden aan de *gewone* regelen die voor hare bestraffingen van vergrijpen tegen het algemeen strafrecht gelden.

Maar is het wenschelijk deze daarmede te belasten? En hier staan we weêr op het terrein van het notariaat.

Allen zullen het wel eens zijn, dat waar de macht tot het opleggen van disciplinaire straffen wordt gegeven, aan wien ook, twee zaken zullen moeten samenloopen: 1°. namelijk dat die personen volkomen bekend behooren te zijn in den kring waarover hun macht zich uitstrekt, zoodat men 2°. daardoor gewaarborgd is, dat alle vrees voor willekeur is uitgesloten. (1).

Het komt dus hoofdzakelijk aan op eene goede keuze van

(1) Dit tweede vereischte maakt het toezicht op notarissen door Kamers enkel gekozen uit notarissen en door notarissen, reeds onmogelijk.

personen aan wie die macht wordt gegeven. Zij toch moeten tengevolge hunner onmiddellijke verhouding tot den te bewaken kring, *volledig* de rechtskrenkingen kunnen kennen en op haar juiste waarde schatten. En dat kan naar mijn oordeel de rechterlijke macht alléén niet met *die* volledigheid die hier zoo gewenscht is.

Met volle recht laat men in de wet op de rechterlijke organisatie de disciplinaire macht over de leden van het eene rechterlijke collegie over aan het andere, want dáár is de verhouding de juist gewenschte. Ook over die ambtenaren, die in de onmiddellijke nabijheid dier collegiën hunnen werkkring hebben, is de toekenning der disciplinaire macht zeer op haar plaats. Maar bij het notariaat, dat een zóó veelzijdigen werkkring heeft, is enkel *dat* element niet op zijn plaats. Logisch zou hieruit moeten volgen, dat de disciplinaire rechtsmacht moest worden toegekend aan collegiën *enkel* samengesteld uit notarissen. Maar dat is èn blijkens de gedane ondervinding èn blijkens de uitgesproken meeningen niet gewenscht, vooral ook dáárom, omdat het aan het zooveen gestelde *tweede* vereischte — volledige waarborgen dat alle vrees voor willekeur zij uitgesloten — uit den aard der zaak niet voldoet. Vandaar dat in het ontwerp-SANNES aan een gemengd zelfstandig collegie met groote rechtsmacht de voorkeur werd toegekend.

Het nieuwe Wetboek van Strafrecht bewaart over disciplinaire straffen het stilzwijgen. Wel een duidelijk bewijs, dat dit onderwerp van het eigenlijke strafrecht geheel afgescheiden is en daartoe dus niet behoort. Vandaar dan ook, dat de rechtsgevolgen van de eigenlijke straf geheel anders zijn dan die der disciplinaire straffen. Het zij voldoende, dat ik hier slechts enkele aanstip.

De *eerste* regel van strafrecht: geen straf zonder dat het

feit uitdrukkelijk in de strafwet is genoemd, blijft hier buiten toepassing. Hier kan zich de toepassing der straf ook dan doen gelden als de feiten slechts van een *zedelijk* standpunt veroordeeld moeten worden.

Verder is de disciplinaire strafvordering geheel *onafhankelijk* van de eigenlijke en kan niettegenstaande deze niet wordt aangelegd, gene toch worden ingesteld.

Al is ook de disciplinaire macht aan een rechterlijk college opgedragen, toch is daarom, zonder *uitdrukkelijke* opdracht het O. M. niet bevoegd de strafvervolgning ahangig te maken. Dit spruit daaruit voort, dat niet het college als zoodanig, d. w. z. als gewoon rechterlijk college, optreedt. Verder is de disciplinaire strafvordering uit *haren* aard niet aan verjaring onderworpen en vervalt het recht om die straffen toetepassen zoodra de bijzondere hoedanigheid krachtens welke de disciplinaire macht bestaat, wordt verloren. De bevoegdheid tot wraking van de personen met het toezicht belast bestaat niet.

Derden kunnen niet genoodzaakt worden getuigenis der waarheid in disciplinaire zaken af te leggen.

De betrokken persoon mist het recht van verzet, hooger beroep en cassatie, terwijl de Koning voor deze straffen het recht van gratie mist.

De verplichting om de zaak te behandelen en de uitspraak in het openbaar te doen, bestaat bij de disciplinaire straffen niet, omdat de beslissingen geen eigenlijke vonnissen zijn. De regelen, daarvoor gesteld, behoeven hier niet noodzakelijk te worden toegepast.

Wanneer we nu deze rechtsgevolgen, alle voortspruitende *uit den aard* der disciplinaire straffen, vergelijken met het positieve recht, dan vinden we herhaaldelijk van deze regels afwijkingen.

Als disciplinaire straffen zijn aan te merken: waarschuwing of berisping, schorsing en ontzetting (1).

Staat nu vast dat deze alle disciplinaire straffen zijn, zoowel volgens de opvatting van het ontwerp-SANNES als volgens het Regeeringsontwerp, dan dienen we de voorschriften van beide te toetsen aan de regelen hiervoren omtrent den aard der disciplinaire straffen uiteengezet. En dan slaat m. i. de schaal over in het voordeel van het ontwerp-SANNES. Niet alleen toch, dat de *samenstelling* van de Kamers van Toezicht volgens dat ontwerp meerdere waarborgen aanbod van met juistheid de rechtskrenkingen in de bepaalde categorie te kunnen nagaan, zij waarborgden ook beter *het recht*. Om *materieel*, niet om *formeel recht* is het hier te doen.

De Regeering deelt in de Memorie van Toelichting mede (pag. 4), dat zij bezwaar heeft tegen het in het leven roepen eener *bijzondere* rechtsmacht. Zij beroept er zich op, dat in de meeste landen van Europa de rechtbanken belast zijn met de bestraffing der notarissen, ook dáár waar Kamers van notarissen bestaan. En zij wijst er op, dat men in 1855 in Oostenrijk ook de *bestraffing* aan de Kamers van notarissen had opgedragen, doch dat men in 1871 op dat systeem is teruggekomen en dat aldaar de rechtspraak bij den gewonen rechter is teruggebracht.

Het was zeker aan de Regeering onbekend, dat juist deze

(1) Dit blijkt ten overvloede uit artikel 3 der wet tot invoering van het Wetboek van Strafrecht, waar gezegd wordt, dat disciplinaire straffen niet tot de ingetrokkene behooren.

In de Memorie van Toelichting op dat artikel zeide de Regeering, dat o. a. daartoe behooren de voorschriften der artikelen 11—14 der wet op de Rechterlijke Organisatie, artikel 50 der wet op het notarisambt, de artikelen 11, 12 en 28 van het Reglement van orde en discipline voor de advocaten en procureurs.

regeling aan de notarissen in Oostenrijk aanleiding gaf zich in 1885 tot de Regeering te wenden met het verzoek: „Hochdasselbe (scil. KK. Justiz-ministerium) geruhe im Gesetzgebungswege zu erwirken, dasz zu den auf Grund des § 161 der Notariatsordnung vom 25 Juli 1871, R. G. Bl. no. 75, gebildeten, für Notare fungirenden Oberlandesgerichtlichen Disciplinarsenaten auch *ein Mitglied aus dem Stande der Notare, mit entscheidender Stimme beigezogen werde*” (1). De gronden over het onvoldoende van de disciplinaire rechtsmacht, die (evena's de Regeering thans voorstelt) dáár *enkel* bij de rechterlijke macht berust, worden zeer uitvoerig en overtuigend blootgelegd in eene bijna een honderdtal pagina's bevattende brochure (2), waarvan het slotwoord luidt: „Die bisherigen Erfahrungen haben aber deutlich gezeigt, dasz Aufsichts- und Disciplinarwesen im Notariate unbefriedigend und unvollkommen organisirt sind, dasz sie ihrem Zwecke nicht entsprechen”.

Waar dus de Regeering zich beroept op de Oostenrijksche wet, daar beroep ik mij voor mijn systeem op de wenschen van de Oostenrijksche notarissen, die zoo dringend en overtuigend verlangen dat de disciplinaire rechtsmacht niet langer enkel aan de rechterlijke macht blijve opgedragen, maar dat ook de *vakman*, juist *omdat* het disciplinaire straffen geldt, een beslissende stem in het kapittel hebbe.

Men heeft nog aan het stelsel, dat eene bijzondere rechtsmacht in het leven zou roepen, tegengeworpen, dat ons volk niet van dergelijke speciale rechtscollegies houdt (3).

(1) Ik cursiveer.

(2) Ueber eine Reform des Aufsichts und Disciplinarwesens in Ansehung der Notare und Notariatscandidaten. — Denkschrift des Oesterreichischen Notarenvereines, Wien 1885. Im Selbstverlage des Oesterreichischen Notarenvereines.

(3) Mr. JORISSEN in de eerste en eenige aflevering van het Tijdschrift voor het Notarisambt onder redactie van Mr. JORISSEN en Mr. KONING.

Het argument munt uit door vaagheid en is moeielijk bewijsbaar. Men zou o. a. om het tegendeel te betoogen kunnen wijzen op de stemmen die er opgaan, om kooplieden zitting te doen nemen bij de behandeling door rechtbanken van handelszaken.

↓ De Regeering zegt op pag. 3 der Memorie van Toelichting, dat zij bij de regeling van haar stelsel is uitgegaan van de haar inziens juiste stelling, dat behoort te worden onderscheiden tusschen het houden van toezicht en het opleggen van straffen. Tegen het opdragen van het eerste aan een bijzonder college bestaat bij haar geen bezwaar, doch wèl tegen het in het leven roepen van eene bijzondere rechtsmacht. Waar de wetgever aan de overtreding van bepaalde voorschriften strafrechterlijke gevolgen verbindt, behooren die overtredingen ook door den gewonen rechter te worden behandeld.

↑ Gaan we nu na welke de werkzaamheden der Kamers van Toezicht zullen zijn, dan vinden we in artikel 30 no. 2 bepaald, dat zij zullen houden het toezicht over het gedrag en de handelingen der notarissen en candidaat-notarissen, het weren en beteugelen van inbreuken en misslagen en tot dat einde het aan de notarissen opleggen der disciplinaire *straf* van waarschuwing. Die *straf* van waarschuwing wordt volgens artikel 94 van het ontwerp door de *Kamers opgelegd* naar aanleiding van artikel 85, indien de notaris zijne ambtsplichten verwaarloost of zich schuldig maakt aan handelingen, strijdig met de eer of de waardigheid van zijn ambt. (1)

notarissen te Winschoten en Finsterwold. (Uitgegeven door de Vereniging van Notarissen in de provincie Groningen.) Groningen, J. B. WOLTERS, 1883.

(1) De Kamers treden dus ook hier *straffend* op. De stelling waarvan de Regeering zegt te zijn uitgegaan, schijnt dan toch hier niet in

Is een notaris gewaarschuwd en hij maakt zich weder aan een der inbreuken bij dat artikel genoemd schuldig, dan *kan* hij worden geschorst. Die schorsing zal door de *rechterlijke macht* moeten geschieden op *vordering* van het Openbaar Ministerie.

Hoe nu hier, waar geene bij de wet bepaaldelijk omschrevene strafbare feiten aanwezig zijn, in eens de beoordeeling of een notaris zijne ambtsplichten verwaarloost of zich schuldig maakt aan handelingen strijdig met de eer of de waardigheid van zijn ambt, in plaats van aan de Kamers van Toezicht aan het Openbaar Ministerie kan worden opgedragen, is mij niet duidelijk. Zullen nu hier het O. M. en de rechtbank beter in staat zijn dan de Kamers te beoordeelen of de handelingen in strijd zijn met de eer of de waardigheid van het ambt? Ik betwijfel het, *juist* met het oog op de samenstelling der Kamers.

Maar ook, geloof ik, is hier miskennis van den aard der disciplinaire straffen.

Feitelijk zal er dus *tweeërlei* toezicht zijn: eerstens dat van de Kamer van Toezicht en tweedens van het Openbaar Ministerie, en voor *twee* feiten, waarvan het eerste het tweede wellicht in gewicht overtreft, verschillende rechters bestaan (1).

het oog te zijn gehouden. Of was het hier niet noodig? Maar dan was het dit ook niet voor het vervolg.

(1) En wat, indien de rechtbank de feiten eens niet zwaarwichtig genoeg vindt om den notaris te schorsen? Zal dan de zaak kunnen worden gerenvoieerd naar de Kamers om de straf van waarschuwing uit te spreken? Of zal deze dan ambtshalve ageeren? Want tot waarschuwen is de Rechtbank niet bevoegd; zij *kan* schorsen. Kan zij ook wat anders? Ja, vrijspreken, maar dat verbiedt haar de rede indien er termen zijn om te oordeelen dat er in strijd is gehandeld met de eer en waardigheid van het ambt. Zij zal dus ten slotte bijna altijd moeten schorsen. Maar als dat zoo is en zij acht de feiten niet zeer zwaarwichtig,

Die tweeslachtige wijze van behandelen van disciplinaire aangelegenheden komt mij, *salva reverentia*, zeer bedenkelijk voor.

Beter scheen het mij toe de samenstelling der Kamers te hebben zooals het ontwerp-SANNES bepaalde en de Minister MODDERMAN wenschelijk keurde, maar tevens om haar een groote rechtsmacht toe te kennen. De zeven leden der Kamers van dat ontwerp boden alle waarborgen aan, die men voor een ordelijke uitoefening van disciplinaire rechtsmacht kan wenschen en hunne uitspraken zouden m. i. meer waarde hebben dan die der rechtbanken, samengesteld uit slechts drie, ontwijfelbaar eerlijke mannen, doch die de in disciplinaire zaken zoo noodige bekendheid met het ambt, waarover zich hun macht uitstrekt, missen. — En meent men inderdaad, dat een college als het ontwerp-SANNES bedoelde, waarin evenveel rechterlijke ambtenaren zitting hebben als in een Arrondissements-Rechtbank, minder goed recht zal doen dan een rechtbank, dan moet dit toch voortspruiten uit de aanwezigheid en den invloed òf van de notarissen òf van de ambtenaren der registratie.

En nu wil het mij voorkomen, dat dáár waar in het college mannen van het vak zitting hebben, dit steeds voor den notarisstand een groot voordeel oplevert, en kan ik mij in geen deele verklaren, waarom de notarissen hier te lande die tegenwoordigheid niet verlangen, terwijl zij, zooals hierboven is vermeld, er in Oostenrijk dringend — en zeer terecht — om vragen.

Dat de vervolging en berechting in ééne hand zou wor-

dan bestaat er gevaar voor eene gewrongene vrijspraak, zoodat door deze regeling de goede rechtsbedeeling zou worden geschaad. En tegen een dus gewezen vonnis met vrijspraak heeft het O. M. geen rechtsmiddel. Hooger beroep en cassatie bestaat volgens artikel 96 alleen tegen vonnissen waarbij de *straf* is uitgesproken.

den geplaatst waardoor naar sommiger bewering een der beste waarborgen voor de vrijheid der burgers en voor de onpartijdigheid der rechters zou worden prijs gegeven, is, waar het disciplinaire straffen geldt, eene natuurlijke zaak. Ook het Regeeringsontwerp laat de Kamers ambtshalve optreden. (1)

Men heeft verder als bezwaar tegen het stelsel van het ontwerp-SANNES aangevoerd — en het Regeeringsontwerp heeft aan den drang toegegeven, — dat het geen hooger beroep en cassatie tegen de opgelegde straffen van schorsing of ontzetting toeliet.

Naar mijne meening ten onrechte. Al heeft de wet hier en daar aan disciplinaire straffen dit recht toegekend, dan behoeft dit geen motief te zijn het ook hier te doen. Men beroept zich hier te lande steeds te veel op bepalingen in andere wetten of ontwerpen voorkomende. Dat beroep heeft geenerlei waarde. De vraag is *enkel* of de rechtsmiddelen in de behandelde stof behooren plaats te vinden. En dan meen ik, dat de wetenschap die rechtsmiddelen hier niet vordert.

In het kader der disciplinaire straffen past geen hooger beroep. Ik betwist geenszins het *recht* van den wetgever om dat recht toe te kennen, maar als een bewijs, dat het *uit den aard der zaak* niet tot de disciplinaire straffen behoort, voer ik nog aan, dat de bepalingen van het burgerlijk of strafproces er niet van zelve op van toepassing zijn, maar dat de wetgever uitdrukkelijk deze materie telkens regelt. En dit moet hij doen omdat anders de gewone bepalingen niet van kracht zijn, daar, al is aan een rechterlijk college de disciplinaire rechtsmacht opgedragen, het niet *als zoodanig*, maar in zijne bijzondere

(1) Men zie artikel 93 van het ontwerp.

hoedanigheid, krachtens welke het daartoe bevoegd is, optreedt. (1)

De omstandigheid dat bij schorsing en ontzetting de straf naar buiten gaat werken en daar waarneembaar is, verandert den aard der disciplinaire straffen niet.

Ook het beginsel in het Regeeringsontwerp dat de *uitspraak* van de vonnissen tot schorsing en ontzetting op vordering van het Openbaar Ministerie in het openbaar moeten geschieden is in strijd met den aard der disciplinaire straffen; dat het *onderzoek* in raadkamer geschiedt is echter volkomen daarmede in overeenstemming. Waarom wordt de zaak in raadkamer behandeld? Toch zeker om te voorkomen, dat eene op onvoldoende gronden steunende vordering tot schorsing of ontzetting, den notaris het noodzakelijke vertrouwen bij zijne medeburgers zal ontnemen of schokken. Door de uitspraak echter worden die gronden openbaar, wat in geval van *veroordeeling* niet schaden kan, maar in geval van *vrijspraak* voor den notaris zeer bedenkelijke gevolgen na zich kan slepen.

„Ieder toch — om eene zeer gewone uitdrukking te bezigen — denkt er het zijne van” en in den mond van het volk is de uitdrukking „hij is door de mazen gekropen” voldoende in staat, wantrouwen tegen den notaris te zaaien. Eene *vrijspraak* neemt de nadeelige gevolgen van de openbaar gemaakte gronden *niet* weg. Schreef het Regeerings-ontwerp voor, dat alleen in gevallen van *veroordeeling* de uitspraak in het openbaar zou plaats vinden,

(1) Maar waarvoor hooger beroep? Levert de beoordeeling door personen uit eene andere streek, omtrent dat, wat in strijd met de eer of waardigheid van het ambt is, meerdere waarborgen op dan die door een rechterlijk college, dat met de persoonlijke en locale toestanden althans beter op de hoogte kan zijn? Om materiële, niet om formeele waarheid is het hier te doen.

men kon er nog vrede mede hebben, maar eene openbaarheid *in alle gevallen* schijnt mij toe in het belang der zaak onnoodig, en voor de betrokken personen zeer zeker ongewenscht. (1).

Ontwikkelde ik tot dusverre enkele bezwaren tegen het stelsel der Regeering voor zoover aangaat de samenstelling der Kamers van Toezicht en tegen de niet-toekenning aan deze van de disciplinaire rechtsmacht; wilde het ontwerp-SANNES in dit opzicht de volledige autonomie van den notarisstand bereiken en het Regeerings-ontwerp niet, thans moet ik een ernstig bezwaar aanstippen tegen den *werking* aan de Kamers van Toezicht toegedacht.

Het ontwerp-SANNES wenschte aan de Kamers o. a. sub 7° op te dragen: „het doen van voordrachten aan de Regeering voor de vervulling van vacatures, de verandering van standplaatsen, de vaststelling der ressorten van nieuwe standplaatsen en de wijziging der ressorten van vacante standplaatsen”, terwijl zij verder in dat ontwerp o. a. werden belast met het jaarlijks geven van berichten aan de Regeering over de noodzakelijkheid van veranderingen in de wetgeving betrekking hebbende op het notariaat.

Daarentegen wil het Regeeringsontwerp in artikel 30 no. 6 opdragen aan de Kamers van Toezicht:

„het geven van bericht en raad aan de Regeering omtrent de *in haar handen* (2) gestelde verzoeken om tot notaris benoemd te worden of van standplaats te verwisselen, alsmede, *voor zoover dit mocht worden ingeroepen*, (2) omtrent alle

(1) Opmerkelijk is het, met het oog op artikel 79 in fine van het ontwerp, dat de Regeering in de Toelichting van artikel 96 zegt, dat de openbaarmaking der schorsing niet is voorgeschreven, omdat deze den notaris later te veel zou benadeelen en hem bijna alle vooruitzichten op praktijk zou ontnemen.

(2) Ik cursiveer.

voordrachten van wettelijke voorschriften en andere aangelegenheden het notarisambt betreffende of daarmede in verband staande."

Men ziet dat er hier, voor wat aangaat de benoemingen, een groot onderscheid bestaat tusschen het ontwerp-SANNES en het Regeerings-ontwerp. Wil het eerste voor *elke* benoeming eene aanbeveling van de Kamers aan de Regeering — al eischt het niet dat de Regeering zich aan de voordracht houde — en wil het door bekwame en deskundige mannen de Regeering geregeld doen inlichten over wetsveranderingen waarvan de noodzakelijk uit ervaringen in alle deelen des Rijks bleek, wenschte het op beperkt gebied in het leven te roepen wat de hoogleeraar OPZOOMER in het algemeen aanbeval; zag het, vooral in het verplichtend stellen van het doen der voordrachten door de Kamers van Toezicht een *zeer krachtig* middel tot verheffing van het notariaat; het Regeerings-ontwerp verwerpt dien steun en wil slechts die voorlichting voor zoover de Regeering zal goedvinden haar te vragen.

Er werd steeds, en er wordt nog — zeer zeker dikwerf ten onrechte — beweerd, dat aan de benoemingen bij het notariaat bijna niets anders dan gunstbetoon of protectie van politieke vrienden der Regeering ten grondslag liggen. Wat daarvan zij, vrij zeker behooren de benoemingen voor het notariaat voor een Minister van Justitie tot de onaangenaamste en ondankbaarste onderdeelen van zijnen werkkring. Zijn bureau wordt vaak tot in het oneindige door candidaten en zoogenaamde protecteurs bezocht. De keuze kan daardoor bemoeielijkt worden en ik meen te durven beweren, dat ook een Minister van Justitie, hij moge zoo standvastig mogelijk zijn, toch wel geïnnfluenceerd *kan*, en ook wel eens *zal* worden.

Er bestaat naar mijn oordeel een middel, dat, behalve dat het de gerechtigheid dient, de kracht zou hebben om de publieke opinie, die meent, dat het verkrijgen van een notariaat *enkel* eene zaak van protectie is, te wijzigen en dat tevens de voor den Minister niet steeds aangename bezoeken, zeer zal beperken. Ik bedoel het systeem door het ontwerp-SANNES gevolgd. Dit wil voor *alle* benoemingen aanbevelingen van de Kamers van Toezicht. Het voorschrift zou het voordeel hebben, dat niet zoo dikwerf onwillens verwachtingen zouden worden gewekt als thans het geval is. De candidaten toch wier namen niet op de voordrachten — die ik publiek gemaakt zou wenschen — zouden voorkomen, zullen zich dan zelden tot den Minister wenden, en de Regeering, die toch vrij bleef in haar voordracht aan den Koning, vond in de aanbevelingen een niet te verwerpen vingerwijzing.

Nu kan men wel zeggen, dat de Regeering naar haar ontwerp toch adviezen van de Kamers kan vragen — wellicht zal zij 't ook dikwijls doen — maar toch wil het mij voorkomen dat dit *geen* regel zal zijn. En juist *dàt* komt mij zoo ongewenscht voor. Het zwaartepunt der benoemingen werd door het ontwerp-SANNES niet verplaatst, maar wèl gaf die regeling minder dan het Regeeringsontwerp voedsel aan de communis opinio, dat gunstbetoon en politiek aan de benoemingen verre van vreemd zijn.

En daarom had ik zeer gaarne gezien, dat de Regeering op dit punt niet van dat ontwerp ware afgeweken. (1)

(1) Men vergete niet, dat nieuwe bepalingen, hoe voortreffelijk ze ook mogen zijn, op zich zelve het notariaat nooit zullen kunnen opheffen uit den ongezonden toestand, indien niet de uitvoerende macht strengere eischen voor ontwikkeling en zedelijkheid stelt dan zij tot vduserre deed. Zij moet daarom alle mogelijke voorzorgen nemen en

Men zegt vrij algemeen dat in het *gehalte* der personen een der grootste krachten gelegen is voor de verheffing van het notariaat.

Is dat waar, dan is daarmee naar mijne meening uitgemakt, dat ook de meest mogelijke voorzorgen dienen te worden genomen. (1)

De Regeering bespreekt in de Memorie van Toelichting het punt der aanbevelingen door de Kamers van Toezicht en meent, dat het ontwerp-SANNES in dit opzicht te verging. Zij zegt, dat daardoor niet alleen eene te omvangrijke taak op de schouders der Kamers van Toezicht zou worden gelegd, maar dat bovendien de verantwoordelijkheid voor elke benoeming geheel op de Regeering moet blijven rusten. De Kamers van Toezicht mogen daarbij alléén optreden als voorlichtsters en of de Regeering die voorlichting behoeft, behoort zij in ieder bijzonder geval te beoordeelen.

Daargelaten, dat het Regeeringsontwerp ruimte laat om de „te omvangrijke taak” die het ontwerp-SANNES aan de Kamers op de schouders wilde leggen, *toch* op haar schou-

de meest mogelijke inlichtingen trachten te verkrijgen. Van de goede uitvoering der wet in dit opzicht hangt zoo oneindig veel voor de verheffing van het ambt af.

(1) Maar daarmee is men niet van alles af. Met de phrase »alles hangt af van den persoon, de Regeering lette daarom slechts op hare benoemingen” denken zij zich van de zaak af te maken, die van andere middelen tot verbetering weinig of niet willen weten. Men stelt dan echter een onmogelijken eisch. Hoe wil de Regeering weten wat er van een candidaat zal worden als hij notaris is? Als het waar is, dat de omstandigheden den mensch vormen, dan zal er zeer zeker niets van te zeggen zijn; want de omstandigheden waaronder de candidaat leeft, zijn geheel andere dan die waaronder de notaris zijn bestaan vindt. De Regeering kan dus alleen toezien, dat zij niemand tot notaris aanstelt van wien reeds nu is te voorzien dat hij het ambt niet tot eer zal verstrekken. Daarvoor dienen de beste maatregelen te worden genomen en dat de Kamer van Toezicht beter dan de Regeering op de hoogte kan zijn schijnt mij niet te betwijfelen.

ders te laden, schijnt het argument, dat de Regeering de verantwoordelijkheid voor elke benoeming op zich moet houden, niet afdoende. Immers die verantwoordelijkheid zou dezelfde blijven al schreef de wet de verplichte aanbevelingen — waarvan nochtans mocht worden afgeweken — voor. En indien men weet, dat bij den thans bestaanden toestand aan menig sollicitant ter audiëntie wordt gezegd, dat zijne al of niet benoeming vooral daarvan zal afhangen of zijn naam op de voordrachten van het O. M. zal voorkomen, dan mag het terecht eenige verwondering baren, dat de Regeering deze gelegenheid niet aangrijpt om eene, in het oog van het volk zeer gewenschte regeling daar te stellen, en zich in het belang der rechtvaardigheid een — al is het zwakken — zedelijken band *in de wet* aan te leggen. (1).

Een ander punt dat in verband met het toezicht onze aandacht verdient, is het uit het ontwerp-SANNES overgenomen voorschrift, dat de notaris verplicht zal zijn sommige registers aan te houden.

Het toezicht op de geregelde en juiste aanhouding werd in het ontwerp-SANNES in artikel 33 no. 6 opgedragen aan de Kamers van Toezicht en het bedreigde in artikel 113 eene boete van 1—100 gulden tegen den notaris die dit voorschrift niet opvolgde.

Het Regeeringsontwerp bedreigt in artikel 84 sub. 5° eene boete van ten hoogste f25.— tegen den notaris die

(1) De Regeering vreest een te omvangrijke taak op de schouders der Kamers te leggen. Welnu — wil men aan het te scheppen toezicht de meest mogelijke kracht geven, men voege aan de Kamers eenen secretaris toe, zooals het ontwerp-SANNES wilde, wiens werk aan het toezicht en dus ook aan het algemeen belang ten goede zal komen. Door dit niet te doen schept men hetzelfde bezwaar, dat thans tegen het toezicht van het O. M. bestaat en niet licht is te achten: »Zij het toezicht moeten houden hebben zelve te veel werk om het behoorlijk te doen.»

zich schuldig maakt aan overtreding van het voorschrift bij artikel 68 gegeven.

Nu verdient het opmerking, dat het Regeerings-ontwerp het uitdrukkelijk voorschrift van het ontwerp-SANNES in het zooeven gemeld artikel 33 no. 6 weglief. Het draagt dus niet, zooals dat ontwerp, *expressis verbis*, het toezicht op de behoorlijke aanhouding der registers, noch op de ordelijke bewaring der akten aan de Kamers van Toezicht op. Maar men moet hieruit niet afleiden dat het Regeeringsontwerp dat toezicht door de Kamers niet wil! Immers in no. 2 van artikel 30 wordt der Kamer de plicht opgelegd aan het Openbaar Ministerie kennis te geven van alle feiten, voor zooverre daarop bij deze wet *bepaalde* straffen zijn opgelegd. En op het niet behoorlijk aanhouden der *registers* is een bepaalde straf van hoogstens f 25 gesteld.

Het trekt echter de aandacht dat het toezicht op de ordelijke bewaring der *akten* door het Regeerings-ontwerp *niet* aan de Kamers wordt opgedragen, alhoewel de overtreding der bepaling disciplinair zal moeten worden gestraft volgens artikel 85. Of mag men aannemen dat de Kamers ook zonder dat het gezegd wordt inzage van de registers mag nemen en de ordelijke bewaring der akten mag contrôleren? Ik geloof het niet en vind daarom de weglating van het positief voorschrift van het ontwerp-SANNES geen verbetering. Artikel 54 al. 2 der wet van Frimaire laat aan de ambtenaren der registratie enkel de vrijheid om *akten* in te zien.

Het *tweede* punt waarin het Regeerings-ontwerp van de bestaande wet afwijkt, betreft de tijdelijke vervanging der

notarissen. De Regeering wijst er op, dat het ontwerp van 1870 in dit opzicht geene verandering aanbracht. Het ontwerp-SANNES stelde de vervanging bij ontstentenis van den notaris voor door candidaat-notarissen wier titel, tot dusverre in de wet onbekend, thans ook in het Regeerings-ontwerp, met de regeling van het ontwerp-SANNES voorkomt. Tegen de in dat ontwerp voorgestelde vervanging der notarissen door candidaat-notarissen bestonden volgens sommigen ernstige bezwaren. Men zeide: „de notaris is openbaar ambtenaar, de candidaat niet”.

„Zal dus — zoo werd beweerd — (1) de candidaat dezelfde bevoegdheid hebben, dan zal hij door dezelfde macht moeten worden aangesteld. Dit scheen hun een „onomstootbaar argument”. (2)

(1) Rapport van den ring Amsterdam der Broederschap van Notarissen in Nederland. Dit rapport is opgemaakt, althans onderteekend, door de Heeren Notarissen te Amsterdam J. J. CLAASEN HZN., Mr. J. F. WERTHEIM, J. F. HERBSCHLEB en Mr. L. ZEGERS VEECKENS.

(2) Toen de commissie tot herziening van het ontwerp-SANNES daarop antwoordde, dat men zich blijkbaar niet de vraag gesteld had, of de opdracht der vervanging krachtens de wet door het publiek-rechterlijke lichaam, de Kamer van Toezicht, den candidaat-notaris niet even goed tot openbaar ambtenaar zoude kunnen maken als de deurwaarders bij de rechtbanken en de kantongerechten dat karakter ontleenen aan hunne benoeming door een hooger rechterlijk college, noemde men dit antwoord eene „stelling” en vond men, dat daaruit dadelijk in het oog sprong, dat de ontwerpers op een dwaalspoor waren en dat zij hier, gelijk op vele plaatsen elders, voldoende bewezen niet veel begrip te hebben van de rechterlijke inrichting in ons land. Men scheen een bewijs te willen leveren en zei: »De deurwaarder toch is een geheel ander man dan de notaris. Terwijl de notaris naast den rechter het authentiek stuk opmaakt, is de deurwaarder slechts daar om het stuk te bezorgen, of ook, om menschen op te roepen.”

»De Koninklijke investituur ontbreekt,” zoo gaat men verder, »heeft men terecht gezegd en de ontwerpers antwoordden daarop »in elk geval is de wet gemaakt met medewerking en onder bekrachtiging des Konings.” »Ook het onhoudbare van dit argument”, zeide men, »vereischt geene bestrijding en het is niet aan te nemen, dat er vrees zou

Geheel ongewijzigd heeft echter de Regeering de regeling van de tijdelijke vervanging der notarissen uit het ontwerp-SANNES niet overgenomen. (1) Zij heeft toegegeven aan den wensch om voor de vervanging zoowel notarissen als kandidaten te doen aanwijzen. (art. 79) Aan de commissie belast met de herziening van het ontwerp-SANNES lachte dit denkbeeld niet toe, omdat het in het publiek belang en met het oog op de concurrentie tusschen de notarissen wenschelijk is, daar waar meerdere notarissen zijn, de verschillende notarieele praktijken uit elkander te houden en niet een collega, zij 't slechts korten tijd, een blik in de praktijk van een ambtgenoot te doen slaan en in akten, die het publiek voorbedachtelijk aan zijne kennisneming had onttrokken, door den te vervangen notaris als zoodanig te kiezen, terwijl dáár waar slechts één notaris is gevestigd, de waarneming door een ambtgenoot feitelijk de waargenomen standplaats van notarieele hulp doet verstoken zijn.

Nu het Regeerings-ontwerp in artikel 80 evenals het ontwerp-SANNES in artikel 87 bepaalt, dat de notaris die verlof wenscht of tijdelijk verhinderd is, de bevoegdheid heeft eenen tijdelijken plaatsvervanger aan te bevelen,

„bestaan dat op dit argument de leden van den Raad van State en der Volksvertegenwoordiging eene zoo tegen alle rechtsbeginselen indruischende bepaling in de wet zouden opnemen.”

Het moet voor die beoordeelaars een vreemde gewaarwording geweest zijn, dat de Raad van State zich reeds liet verschalken en wie weet wat de Volksvertegenwoordiging nog zal doen? Maar in elk geval staat reeds dit vast, dat volgens de genoemde beoordeelaars en Regeering en de Raad van State de zooals zij haar noemden „tegen alle rechtsbeginselen indruischende bepaling” goedgekeurden.

(1) De verplichting om volgens artikel 27 voor den aanvang van elke waarneming een eed af te leggen schijnt mij bezwarend en onnoodig. Waarom niet zooals het ontwerp-SANNES voorstelde slechts éénmaal, vóór de eerste waarneming?

Ook het telkens deponeren van handteekening en paraaf aan dezelfde rechtbank is onnoodig.

schijnt de regeling volgens het Regeerings-ontwerp *voor deze gevallen* weinig bezwaar op te leveren.

Maar hoe, indien — want daartoe zijn de voorzitters der Kamers van Toezicht bevoegd — een *notaris* als tijdelijk plaatsvervanger wordt aangewezen? Dan komen weêr *alle* bezwaren boven tegen de vervanging door notarissen ingebracht en die volgens de Regeering in de Memorie van Toelichting (pag. 5), niet licht zijn te achten. Dan zal weêr het ongerief ten platten lande bestaan die de tegenwoordige regeling ondervindt; men zal dan feitelijk meestal van notariëele hulp verstoken zijn; de notaris-plaatsvervanger zal weêr de akten op *eigen* naam verlijden, zoodat zij weêr een deel van *zijn* protocol zullen uitmaken en hij *zal* ten nadeele van den vervangen notaris of van den opvolger de connectiën medenemen waardoor de praktijk van het waargenomen kantoor verloopt.

Had de Regeering voorgeschreven, dat de notaris die als tijdelijk plaatsvervanger optreedt verplicht zal zijn op door den voorzitter van de Kamer van Toezicht te bepalen dagen zich ten kantore of ter standplaats van den vervangen ambtgenoot te bevinden, dan zou daardoor althans het publiek gebaat zijn geweest, dat anders misschien uren ver notariëele hulp zou moeten zoeken, maar dan treedt hetzelfde bezwaar op voor het publiek in de standplaats van den notaris. Ligt het misschien in de bedoeling aan de voorzitters der Kamers van Toezicht voor te schrijven bij *voorkeur* candidaat-notarissen met waarnemingen te belasten, dan zou deze maatregel zeer aanbevelenswaardig zijn.

Beter echter komt het mij voor, indien men de waarneming door notarissen en candidaat-notarissen wil behouden, dat voorschrijft, althans voor het geval van vacature, *in de wet* op te nemen. Dan toch doen de zooeven opge-

somde en door de Regeering als juist erkende bezwaren zich het sterkst gevoelen. (1).

Eene nieuwe bepaling — die in het ontwerp-SANNES niet voorkwam — vinden we betrekkelijk deze materie in artikel 79 laatste lid van het Regeerings-ontwerp. We lezen daar: „Het tijdstip waarop de waarneming ingaat en dat „waarop die eindigt, maakt de voorzitter bekend door „plaatsing van eene aankondiging in de Staatscourant.”

De Memorie van Toelichting licht deze bepaling aldus toe: „Daar de waarneming aan een candidaat-notaris kan „worden opgedragen, is het van het *grootste belang* dat „vaststaat wanneer diens bevoegdheid begint en wanneer „deze ophoudt. Is toch de hem verleende opdracht ingetrokken, dan is hij niet meer bevoegd akten te verlijden. „Later moet dus kunnen worden geconstateerd, of eene „akte *nà* dat tijdstip is verleden.” Vandaar de bepaling „in artikel 79 opgenomen, dat het tijdstip waarop de waarneming ingaat en waarop die eindigt, bekend wordt gemaakt door den voorzitter der Kamer van Toezicht door „plaatsing eener aankondiging in de Staatscourant.”

Het wil mij voorkomen dat deze bepaling om onderscheiden redenen òf niet wenschelijk is, òf niet in het stelsel van het Regeeringsontwerp past òf eindelijk onvolledig en overtollig is.

Wenschelijk komt mij deze bepaling niet voor, omdat zij den aard van een gegeven verlof miskent. Wat toch is een verlof anders dan de tijdelijke opheffing van den *plicht* om als ambtenaar ten dienste van het publiek te staan? Een

(1) Meer aanbevelenswaardig blijft mij echter toeschijnen het stelsel van het ontwerp-SANNES, zelfs al nam men niet het voorschrift over, dat de candidaat verplicht zou zijn aan een opdracht gevolg te geven. Vrees dat er niet genoegzaam personeel zou zijn behoeft m. i. niet te bestaan.

gegeven verlof toch, heft niet, zooals schorsing, de *bevoegdheid* tot het uitoefenen der ambtsfunctiën op. En daarom moet het den notaris vrijstaan ten allen tijde zijne functiën te hervatten, en moet hij niet afhankelijk zijn van eene meer of minder spoedige plaatsing van eene aankondiging in de Staatscourant, die door vele oorzaken vertraging kan ondervinden.

Niet passend in het Regeeringsontwerp zeide ik, was deze bepaling in de *tweede* plaats.

Wat toch hebben we gezien? — De Regeering zegt in de toelichting ad artikel 97, dat openbaarmaking van de schorsing niet is voorgeschreven, omdat deze den notaris later te veel zou benadeelen, immers hem alsdan bijna alle vooruitzichten op praktijk ontnemen.

Zal nu de bekendmaking der waarneming b. v. door den candidaat aan het kantoor van den geschorsten notaris werkzaam, niet hetzelfde effect hebben als de bekendmaking der schorsing, die de Regeering *niet* wil om den notaris niet te schaden? (1) Men zegge niet, dat bij de bekendmaking der waarneming de reden waarom zij plaats vindt, niet behoeft te worden opgegeven.

Als de locale bladen de aankondiging der waarneming uit de Staatsconrant overnemen, wat natuurlijk regel wordt en men ziet den notaris in het stadje of op het dorp rondwandelen, dan zal die aankondiging evenzeer de tongen in beweging brengen als dat de bekendmaking der schorsing het zou doen. En zou de naburige notaris — een concurrent wellicht — die mocht worden aangewezen geen redenen hebben om *met opzet* de oorzaak der waarneming door hem aan den volke bekend te maken, zonder dat hij daarvoor

(1) Het ontwerp-SANNES schreef bekendmaking en van schorsing en van ontzetting voor.

disciplinair kan worden gestraft? De drang daartoe zou bij den candidaat op verre na zoo sterk niet zijn. De Regeering zou hier dus naar mijne meening hetzelfde bewerken wat zij elders in het belang van den notaris wilde voorkomen.

In de derde plaats noemde ik de bepaling van het slot van artikel 79 onvolledig of overtollig.

De Memorie van Toelichting zegt, dat het van het grootste belang is dat vaststaat wanneer de bevoegdheid van den candidaat-notaris (om tijdelijk akten te verlijden) begint en wanneer deze ophoudt.

Is toch de hem verleende opdracht ingetrokken, dan is hij daartoe niet meer bevoegd. Later moet dus, — zoo zegt de Regeering — kunnen worden geconstateerd of eene akte nà dat tijdstip is verleden.”

Het is volkomen juist, dat vast moest staan wanneer de gezegde bevoegdheid van den candidaat-notaris *eindigt*.

Het tijdstip van *aanvang* staat meen ik vast, ook zonder die aankondiging.

De bevoegdheid toch van den candidaat om tijdelijk akten te verlijden, is niet enkel afhankelijk van de opdracht van den voorzitter der Kamer van Toezicht, maar in de eerste plaats van het afleggen van den eed. Vóór de eedsaflegging is noch een notaris noch een candidaat-notaris plaatsvervanger bevoegd akten te verlijden. — Na de dagteekening van de opdracht kan er dus nog eene week verlopen vóór de bevoegdheid bestaat. De bekendmaking van den *ingang* der waarneming zal om de bepaling van artikel 26 juncto het slot van artikel 20 eerst kunnen geschieden, nadat het bewijs van eedsaflegging ter viseering aan den voorzitter der Kamer van Toezicht is ingezonden, dat weer acht dagen kan duren.

Is dus de bekendmaking van den *aanvang* der waarneming onnoodig, evenmin als zij geschiedt wanneer een

notaris zijn ambt aanvaardt, dan rijst de vraag, hoe is het met de bekendmaking van het *einde* der bevoegdheid? Dat oogenblik moet vaststaan, — en *kan* vaststaan door de dagteekening genoemd in het besluit der intrekking van den voorzitter der Kamer van Toezicht.

Maar waartoe behoeft dat besluit te worden bekend gemaakt? Vóór de aankondiging in de locale bladen kan worden overgenomen zal de waarneming dikwijls reeds geëindigd zijn en dus het nut vervallen. Zouden ook hier de burgerrechtelijke verantwoordelijkheid en artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht niet voldoende wezen? (1)

Het ontwerp-SANNES bepaalde in artikel 22, dat een candidaat-notaris twee jaren als zoodanig werkzaam op een notariskantoor, indien hij tevens meerderjarig is, kan worden aangewezen eenen notaris tijdelijk te vervangen. Volgens dat ontwerp was hij verplicht aan deze opdracht gevolg te geven.

De Regeering heeft het gevoelen van de Broederschap van Candidaat-Notarissen gevolgd en heeft bepaald dat de candidaat alleen *dàn* verplicht is aan een opdracht tot tijdelijke waarneming gevolg te geven, wanneer hij zich beschikbaar heeft gesteld om bij voorkomende gevallen eenen notaris tijdelijk te vervangen. „Hij behoudt zegt, de Memorie van Toelichting, „natuurlijk” de bevoegdheid zich van de lijst van aspirant-waarnemers te doen afvoeren. Dit uitdrukkelijk te bepalen scheen onnoodig. Maar zal hij ook het recht hebben zich dan weér daarop te laten brengen? Men moet het m. i. wel aannemen. Deze regeling in het Regeerings-ontwerp kan men in het thans voorgestelde

(1) Artikel 196 W. v. S. zegt: Hij die een daad verricht behorende tot een ambt dat hij niet bekleedt of waarin hij geschorst is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

— zooveen afgekeurde — gemengde stelsel m. i. niet anders dan goedkeuren. Zij heft dan enkele bezwaren op, die uit het stelsel van het ontwerp-SANNES zouden voortspuiten, maar aan dat stelsel zou ik, omdat alle thans bestaande bezwaren in de door de Regeering voorgestelde regeling weer te voorschijn treden, beslist de voorkeur geven.

Het is mij intusschen een genoegen de HH. candidaat-notarissen geluk te mogen wenschen met het gegrond vooruitzicht op eene regeling die haar aandacht aan hunne wenschen en belangen schenkt, en die hun positie moreel en somtijds finantiëel zal verbeteren.

Het derde punt waarin het Regeerings-ontwerp van de bestaande wet afwijkt betreft de beslissing der vraag of de *verplichte* tegenwoordigheid der instrumentaire getuigen bij het verlijden der akten noodzakelijk of wenschelijk is.

Het Regeerings-ontwerp stelt de afschaffing der getuigen in de meeste gevallen voor. Het is in dezen „uitgegaan „van het beginsel dat aan eene notariële akte, verleden „in bijzijn van partijen en door haar onderteekend, vol- „doende geloof en vertrouwen kan worden gehecht.”

Men weet, dat men zoowel voor *dit* stelsel als voor *dat* wat de getuigen wil behouden gewichtige argumenten kan aanvoeren. Vandaar dat het ontwerp-SANNES trachtte aan de tegenwoordigheid der getuigen eenige meerdere beteekenis te geven. (1) Die voorstellen gingen uit van de gedachte,

(1) Artikel 53 van dat ontwerp luidde: »De akten moeten aan de verschijnende personen en getuigen worden voorgelezen; vervolgens wordt de hoofdinhoud daarvan — testamenten bij openbare akte uitgezonderd — door den notaris in tegenwoordigheid der getuigen mondeling herhaald, en onmiddellijk daarna worden de akten door de

dat inderdaad de tegenwoordigheid van de getuigen volgens de tegenwoordige wet in de meeste gevallen niet veel beteekent. De commissie tot herziening van het ontwerp-SANNES beraadslaagde langdurig over dit punt, en besloot ten slotte en op grond dat niemand *onvoorwaardelijk* de afschaffing der getuigen wenschte, en op grond dat de poging om aan hunne tegenwoordigheid meerdere beteekenis te geven — kon zij slagen — het behoud der getuigen wenschelijk zou maken, hun behoud voor te stellen.

De Commissie trachtte dit evenals de ontwerper te doen, maar de aanbevolen middelen schenen volgens de meesten

verschijnende personen met de getuigen en den notaris onderteekend, ten ware de verschijnende personen verklaren hunnen naam niet te kunnen teekenen of daarin verhinderd te worden, in welk geval van hunne verklaring en van de opgegeven reden dier verhindering moet worden melding gemaakt.

Indien echter één of meer der verschijnende personen alleen bij een bijzonder gedeelte der akte belang hebben, of alleen bij zulk een gedeelte als gehandeld hebbende voorkomen, is het voldoende dat zij dit gedeelte onderteekenen onmiddellijk na de voorlezing en mondelinge herhaling van deszelfs hoofdinhoud door den notaris, ten ware zij verklaren hunnen naam niet te kunnen teekenen of daarin verhinderd te worden, in welk geval van hunne verklaring en van de redenen dier verhindering in dat gedeelte moet worden melding gemaakt.

Van de voorlezing, de verplichte mondelinge herhaling en de onderteekening moet uitdrukkelijk in het slot van de akte of van het in het vorig lid bedoelde gedeelte der akte worden melding gemaakt."

In de toelichting op dat artikel kwam o. a. voor:

Eindelijk vordert dit artikel na de voorlezing en vóór de onderteekening eene mondelinge herhaling door den notaris aan partijen, in tegenwoordigheid der getuigen, van den hoofdinhoud der akte. Dit voorschrift is nieuw en heeft de strekking om de rol der getuigen minder onbeteekend te doen zijn door hen in de gelegenheid te stellen nog beter overtuigd te worden, dat partijen het voorgelezene goed hebben begrepen en de bij de akte aangegane verbintenissen hebben gekend.

Bij overtreding van artikel 53, alin. 1 en 2, mist de akte de authenticiteit volgens artikel 63.

het doel niet te zullen bereiken en groote moeielijkheden in de praktijk te zullen geven.

Ik kan niet nalaten hier omtrent dit punt eenige mededeelingen te doen uit het rapport, dat ik de eer had den Minister van Justitie Mr. MODDERMAN indertijd op zijn verzoek uittebrengen, over de vraag welke wijzigingen in de tegenwoordige notariswet noodig en wenschelijk waren, en naar aanleiding waarvan die te vroeg ontslapen geleerde — zijne nagedachtenis zij gezegend — mij de samenstelling van een ontwerp opdroeg. Ik schreef dan o. a.: „De waarborgen die de wet van 1842 geeft, zijn bij zooveel ruimte als zij laat inderdaad zoo goed als nul. Wie in de praktijk gezien heeft, hoezeer de getuigen veelal als machines fungeeren, kan aan hunne tegenwoordigheid bij het verlijden der akten slechts weinig waarde hechten.

De woorden van TOULLIER (VIII n°. 74): L'homme est faible quand il est seul; il peut être facilement séduit ou induit en erreur; il a moins de force pour résister aux combats que l'intérêt ou la séduction livrent à la probité et à la bonne foi. C'est pour soutenir, c'est pour fortifier le notaire, autant que pour l'éclairer, que la sagesse de la loi l'a placé à côté d'un surveillant, devant lequel il rougirait de se montrer faible, partial ou injuste" mogen zielkundig zeer waar zijn, de wet van 1842 stelt den notaris door de ruime keus geen hindernissen in den weg door het voorschrift van de tegenwoordigheid der getuigen. Een ware hinderpaal tegen slechtheid van den notaris zou de verplichte tegenwoordigheid of medewerking van een *tweeden* notaris zijn, doch de practische bezwaren hiertegen zijn onoverkomelijk.

Op het platteland zou het voorschrift onuitvoerbaar zijn.

Het is genoegzaam bekend hoe schamel gemotiveerd de wetgever van 1842 het gemengde stelsel van de wet van

Ventôse an XI omtrent het verlijden der akten in tegenwoordigheid van een tweeden notaris of van twee getuigen heeft laten varen. De beantwoording der vraag of dit gemengde stelsel goed is, hangt af van die eener andere namelijk deze: levert de medewerking der getuigen een *voldoenden* waarborg op? Heeft de notaris de vrije keus tusschen twee middelen die de wet aangeeft om hem te contrôleeren, dan kan men eerst zeggen, dat de wet goed is als *beide* middelen afdoende zijn.

Stelt men nu naast den notaris, wien de wet reeds veel vertrouwen toekent, een ander, die evenveel vertrouwen verdient, dan zal niemand ontkennen, dat men den grootsten waarborg vindt in de toevoeging van dien *tweeden* notaris.

Maar stelt men nu naast den notaris in plaats van een ambtgenoot, twee personen die aan zoo bitter weinig waarborgen als artikel 23 der wet eischt, hebben te voldoen, dan vraag ik, heeft men dan wel veel meer waarborgen dan wanneer de notaris alleen stond?

Het doel van de instelling der getuigen — de belemmering van slechte of oneerlijke notarissen in het plegen van valscheden — is door de instelling zooals zij thans bestaat *niet* te bereiken, en daarom is het beginsel verkeerd.

De schoenmaker of daglooner die niets dan het patois der streek waar hij woont verstaat, en veelal geen behoorlijk Nederlandsch — hoort zeer haastig en gewoonlijk vrij onduidelijk eene akte voorlezen. Levert dat bijzijn eenigen waarborg?

En al zou de notaris, zooals TOULLIER t. a. p. zegt, „rougir de se montrer faible, partial ou injuste” tegenover een ambtgenoot, — tegenover de getuigen die *hij* kiest, die slechts bij het voorlezen der akte tegenwoordig zijn, maar deze niet werkelijk mede helpen tot stand brengen, kan hij doen wat hij wil; zij vermoeden niet op het oogenblik

van het voorlezen, dat hij was faible, partial ou injuste, ja zelfs niet dat hij valscheden beging.

De vraag of er middelen zijn om in het stelsel der wet verbetering te brengen, is verschillend beantwoord.

Het denkbeeld om de keus der getuigen te beperken tot zoodanige personen, die door hun stand of maatschappelijke betrekking voldoende waarborgen opleveren wordt door sommigen aanbevolen. Men neme de candidaat-notarissen als getuigen werd door professor RUTGEERTS gezegd. Alsof er op iedere plaats een voldoende aantal dier mannen aanwezig was!

De overleden notaris BRUNO TIDEMAN stelde in zijn concept wet in 1854 gemaakt in artikel 31 voor: „De getuigen moeten verklaren, dat op den genoemden dag aan den genoemden persoon de akte die hij teekent is voorgelezen, dat die persoon uitdrukkelijk verklaard heeft, dat hij die akte vrijwillig teekent of passeert en dat zij zijne bedoeling uitdrukt. Van dat alles wordt in de akte melding gemaakt.”

Dit middel beteekent naar mijn inzien niets, de kwaal wordt niet aangetast, maar de troost gezocht bij een dood formulier.

Laat de getuigen boven hunne handteekening eene verklaring schrijven, raadde een vierde aan, doch ook dit middel schijnt mij toe te eindigen in sleur en routine, zonder waarborg.

De tegenwoordigheid der getuigen levert zooals de wet van 1842 die eischt, alzoo geen waarborgen op voor het zooeven omschreven doel.

Wil men de getuigen behouden en de waarborgen hebben die men zich daarmede voorstelt — en ik moet erkennen, dat zij bij sommigen wel een middel kunnen zijn om valsched te weren — dan schijnen mij twee middelen voldoende.

Het eerste is dat om de tegenwoordigheid te vorderen van een tweeden notaris, het tweede bestaat daarin, dat de Regeering overal enkele, tot geheimhouding verplichte, beschaafde personen aanstelle, die zich verbinden als getuigen te dienen.

Dit laatste middel zal waarschijnlijk te kostbaar zijn. Er rest dan in mijn oog niet veel anders dan afschaffing der getuigen.

De bewering dat men in dit geval te groote macht aan één persoon toekent doet naar mijne meening niets ter zake, omdat de notaris, door de bijna onbepaalde keus van getuigen, thans feitelijk geen mindere macht heeft.

Het denkbeeld om voor *sommige* akten getuigen te behouden vindt in het vorenstaande evenzeer zijne bestrijding. Het doel dat men zich door de tegenwoordigheid der getuigen voorstelt te bereiken is bij alle akten van hetzelfde gewicht. De eenige moeilijkheid bij de afschaffing der getuigen is gelegen in de akten die door de verschijnende personen of enkele hunner niet worden onderteeekend.

Voor dit eene geval eische men dan waarborgen, niet zooals de wet van 1842 voor getuigen, maar werkelijk afdoende. Men bevele bij voorbeeld dat de verschijnende persoon die niet kan schrijven op *eigen* verantwoordelijkheid iemand ter zijner assistentie moet roepen, die en kan schrijven en naar zijn oordeel in staat is om te beoordeelen of hetgeen hij wil, werkelijk bij de akte is geschied, ten bewijze waarvan hij de akte met den notaris moest onderteekenen.

Wil men de getuigen behouden, men vordere dan iets wat waarborg geeft en geene ijdele formaliteiten."

De Minister MODDERMAN helde tot het gevoelen van zijn ambtsvoorganger Mr. SMIDT over.

In de met dien bewindsman gevoerde gesprekken vond ik

aanleiding te trachten aan de tegenwoordigheid der getuigen meerdere beteekenis te geven, en de commissie tot herziening van het ontwerp-SANNES sloot zich daarbij aan.

Maar wat doet nu het Regeerings-ontwerp?

Na vooropgesteld te hebben, dat het ontwerp is uitgegaan van het beginsel, dat aan eene notarieele akte, verleden in bijzijn van partijen en door haar onderteekend, voldoende geloof en vertrouwen kan worden gehecht, eischt het de tegenwoordigheid van twee getuigen dan, wanneer een of meer der verschijnende personen eene akte niet onderteekenen en *in verband daarmede* bij de akten van in het openbaar gehouden verkooping, verhuringen of aanbestedingen, waarbij gemis aan onderteekening door een of meer der verschijnende personen een zeer gewoon verschijnsel is. Dus dáár getuigen, ofschoon op pagina 7 der Mem. van Toel. uitdrukkelijk gezegd wordt: „Ook naar het oordeel van den ondergeteekende, geeft de tegenwoordigheid van getuigen, *zooals zij thans in de praktijk zich voordoet, geen waarborg hoegenaamd* voor de meerdere soliditeit der akte.”

En toch al geven die getuigen geen waarborg, men eischt hun tegenwoordigheid, en men vordert die zelfs somtijds (artikel 37) van den aanvang der handeling af op straffe van nietigheid. (1)

Mij dunkt dat de overwegingen der Regeering logisch hadden moeten leiden óf tot het zoeken naar voorschriften

(1) Hoe wil de notaris vooraf weten of bij openbare verkooping etc. in artikel 34 genoemd de koopers zullen kunnen onderteekenen en hoe in artikel 37 of er ook zullen wegloopen of weigeren te teekenen? Hij zal dus altijd van den aanvang af getuigen bij zich moeten hebben, juist in die gevallen waarin men ze best kan missen.

De vermelding in de akte dat de getuigen den notaris bekend zijn zou m. i. wenschelijk zijn.

die aan de tegenwoordigheid der getuigen meerdere betekenis zouden geven dan thans het geval is, òf tot het afschaffen der getuigen in *alle* gevallen, maar niet tot het nemen in sommige gevallen van waarborgen, die men eerst zegt dat geen waarborgen zijn.

Het Regeerings-ontwerp heeft toegegeven aan den wensch om *vrouwen* niet als getuigen toe te laten zooals het ontwerp-SANNES bepaalde. Een andere reden dan het bestaande dogma, gevoegd bij den lust om aan geuite wenschen te voldoen, schijnt daarvoor niet aan te wijzen. Wetenschappelijk toch verzet zich tegen de toelating van vrouwen *niets*. Dat men in het Romeinsche recht onderscheid maakte tusschen de solemneele getuigen en de *testes facti*, is geen argument. Evenmin het onware beweren dat in andere wetgevingen de vrouwen bij authentieke akten niet als getuigen worden toegelaten. In Italië toch is uitdrukkelijk bij de wet van 9 December 1877 bepaald, dat alle wettelijke bepalingen, die vrouwen bij openbare akten als getuigen uitsluiten, afgeschaft zijn. Maar een onwraakbaar getuigenis, dat uit een wetenschappelijk oogpunt tegen de toelating der vrouw als getuige niets valt intebrenge — (zoodat waar haar tegenwoordigheid dikwijls groot gemak kan bezorgen (1) men haar trots alle praatjes had moeten toelaten) — vinden we in het juist verschenen ontwerp van het 1e Boek van een nieuw Burgerlijk Wetboek.

De wetenschappelijke waarde van een uitspraak der tot

(1) Herhaaldelijk is mij door notarissen ten platten lande verzekerd, dat zij op de grenzen des Rijks dikwerf veel moeite hadden gehad mannelijke personen te vinden die voldeden aan de eischen der wet van 28 Juli 1850 omtrent het ingezetenschap, waar vrouwelijke personen in voldoende getale aanwezig waren.

Wel brengt het Regeeringsontwerp verandering door te bepalen dat de getuigen hier slechts behoeven te wonen (art. 34).

het samenstellen daarvan ingestelde commissie zal men toch wel niet durven betwisten.

Zij schrijft in de Memorie van Toelichting ad artikel 11: „Artikel 11 laat verder twee eischen, welke artikel 20 B. W. aan de getuigen stelt, varen; zij zijn deze: dat de getuigen moeten zijn manspersonen en binnen het Koninkrijk hunne woonplaats hebben.”

De Broederschap der notarissen (1) zag in de toelating van vrouwen als getuigen een reden om de notariële akten in een bespottelijk daglicht te stellen. Het „waarom” werd niet gegeven, en schijnt ook zeer moeilijk te zeggen.

In de vierde plaats wijkt het Regeerings-ontwerp van de bestaande wet af in een zeer gewichtig punt, namelijk, dat het den notaris niet toekent het recht tot aanbeveling van een ambtgenoot als bewaarder der akten en registers. Het Regeerings-ontwerp ontnemt niet, zooals het ontwerp-SANNES in artikel 100 deed, uitdrukkelijk dat recht. Dat doet echter niets ter zake. Bij de invoering der wet is voor iedereen het recht vervallen.

Dat ik die regeling krachtig toejuich behoeft ik niet te zeggen.

De Regeering kan zich over het algemeen aansluiten aan de gronden in de Memorie van Toelichting op het ontwerp-SANNES aangevoerd. Zij voegt er nog enkele aan toe (pagina 8) betreffende de vraag die zich bij de besprekingen van het ontwerp-SANNES opdeed, of namelijk het bestaande recht niet zou behooren gehandhaafd te blijven

(1) Men zie het rapport van het Hoofdbestuur der Broederschap van Notarissen in Nederland over het ontwerp-SANNES, pag. 12.

met het oog op de associatiën van notarissen. Zij zegt, en mijns inziens zeer terecht: „Vooral wordt er op gewezen dat het recht van aanbeveling in het publiek belang behoort gehandhaafd te blijven met het oog op de associatiën van notarissen, die zonder die bevoegheid tot aanbeveling langzamerhand zouden verdwijnen. Notarissen toch die zich associeeren verbinden zich elkander over en weer voor de bewaring van hun protocol te zullen aanbevelen. De vraag is dus of die associatiën van notarissen zóó zeer in het publiek belang zijn, dat de wetgever die zijdelings behoort aan te moedigen, en die vraag meent de ondergeteekende ontkennend te moeten beantwoorden.

Die associatiën komen bijkans uitsluitend in de grootere gemeenten voor en juist daar, waar de cliënt zoowel als de notaris in de gelegenheid is zich elk oogenblik door gezaghebbende rechtsgeleerden omtrent moeilijke vraagstukken te doen inlichten, bestaat aan de gemeenschappelijke overweging, aan het onderling overleg van notarissen omtrent zoodanige quaestiën het minst behoefte. Ook is de associatie van notarissen in strijd met het beginsel door dit ontwerp uit de bestaande wet overgenomen, dat in elk kanton een minimum van notarissen eischt. Door zoodanige associatie toch wordt feitelijk het minimum der notarissen en daardoor de concurrentie en de keus van het publiek vermindert. Zelfs zou, waar het stelsel van associatie in kleinere gemeenten werd toegepast, die keuze ten nadeele van het publiek, bijna geheel kunnen worden uitgesloten.

Het recht van aanbeveling werkt ook daarom verkeerd, omdat de opvolger wien het protocol wordt ontnomen, daardoor althans in de eerste jaren zeer belemmerd wordt in het erlangen van praktijk en hem voor een groot deel de gelegenheid wordt ontnomen bij het publiek bekend te worden. Dat deze daardoor allicht in de verzoeking kan

worden gebracht om langs minder loyale wegen praktijk te bemachtigen, behoeft geen betoog. De wet is niet in staat en ook niet verplicht te zorgen dat elk nieuw aangesteld notaris voldoende praktijk erlangde om te leven, doch zij behoort althans niet mede te werken, (1) om de praktijk vooraf aan den blijkens de benoeming geschikt geoordeelden persoon te ontnemen."

Wordt het ontwerp, — wat ik, al bestaan er bedenkingen bij mij, hoop — gewijzigd tot wet verheven, dan zal, en hiermede wensch ik wederom de HH. candidaat-notarissen geluk, er eene regeling in het leven zijn geroepen, die hun de zorgen welke zoo dikwijls reeds bij den aanvang van hun ambtelijk leven komen opduiken, zeer dikwijls zal verminderen, ja soms geheel wegnemen!

De Regeering ziet, naar de Memorie van Toelichting (pag. 10) zegt, geen verbetering in het door het ontwerp-SANNES aanbevolen middel om de plichtsbetrachting en behoorlijke ambtsuitoefening bij den notaris te bevorderen door hem niet meer, zooals thans, voor het leven te benoemen.

Behalve dat het beginsel waarvan dat ontwerp uitging medebracht, dat het ontslag of de ontzetting hetzij aan de Kamers van Toezicht, hetzij aan de administratieve macht moest worden opgedragen, zag het daarin een groot voordeel boven de ontzetting door de rechterlijke macht, omdat de weg die daar gevolgd kan worden zóó lang en dikwerf zóó onzeker is; dat gedurende dien tijd de verdachte nog vele handelingen ten nadeele van het publiek kan

(1) Men zou ook nog tegen de associatiën kunnen aanvoeren dat zij in strijd zijn met de door de wet verlangde geheimhouding.

plegen. Er zijn helaas mensen wier verwijdering uit den kring waarin zij leven en werken door iedereen wenschelijk werd of wordt geacht, maar op wie deze disciplinaire maatregel niet *kon* of *kan* worden toegepast omdat zij, hetzij ten gevolge van verschillende wetsuitlegging door de rechterlijke collegiën, hetzij wegens verwaarloozing van vormen, van het hun te laste gelegde moesten worden vrijgesproken. (1)

Die mogelijkheid zou door de regeling van het ontwerp-SANNES, die trouwens uit den aard der disciplinaire straffen voortvloeit, worden weggenomen, zonder nochtans, *juist* omdat de bepaalde gevallen waarin ontzetting *kon* en *moest* worden uitgesproken waren aangeduid, de noodige waarborgen weg te nemen.

Dat ontwerp ging uit van de veronderstelling, dat de maatschappij meer en beter is gediend met een ontslag, gevolg van de „conviction intime” van het disciplinair toezicht en het administratief gezag, dan van een toestand die, ten nadeele van het publiek, toelaat, dat de man aan wien groot vertrouwen werd geschonken maar dat vertrouwen misbruikte, door de mazen der wet kruipt en dus kan blijven voortgaan met zijn heilloos werk.

En de ervaring bevestigde herhaaldelijk de wenschelijkheid hiervan.

Dat zulk een notaris geen praktijk meer zal vinden omdat hij toch reeds het vertrouwen verloor, wordt ook door de ondervinding gelogenstraft. Velen toch die zich voor ergere finantiële schade willen vrijwaren zijn dikwerf verplicht aan zijn kantoor te komen, omdat zij door finantiële ketenen daaraan gebonden zijn.

(1) Wat bijvoorbeeld te zeggen van de onverkwikkelijke gevallen die we herhaaldelijk zagen, dat een notaris door de rechtbank werd ontzet, door het Hof in zijne positie werd gehandhaafd?

De ressorten wenscht de Regeering te laten zooals zij thans zijn.

Zij had te kiezen tuschen *drie* stelsels, namelijk: het bestaande (de arrondissementen), dat van het ontwerp-SANNES (aanwijzing van bepaalde gemeenten) en dat waarbij de notaris over het geheele Rijk mag instrumenteeren. Zij koos slechts tuschen de beide eerste en besprak alleen deze; maar wijdde — ik zeg niet geen *aandacht* — maar geen *woord* aan het derde stelsel, dat echter vele voorstanders telt.

Het stelsel van het ontwerp-SANNES ging uit van de meening, dat de meeste notarissen hun praktijk niet alleen hebben — maar met het oog op onedele concurrentie ook *behooren* te hebben, — in hun standplaats en zijn onmiddellijken omtrek. Nu voert wel de Regeering in de Memoirie van Toelichting (pag. 10) daartegen aan, dat door die regeling het kwaad — de praktijkjacht — niet zou worden opgeheven, maar slechts verplaatst, toch zal, al moge dit in het algemeen waar zijn, het kwaad daardoor tot een minimum worden teruggebracht. (1)

Tegen het voordeel dat het stelsel van het ontwerp-SANNES meende te zien boven dat der bestaande wet, dat namelijk het publiek dat op de grenzen van een arrondissement woont, de gelegenheid mist om het ministerie van een nabijzijnden notaris, die over de grens woont in te roepen, stelt het Regeeringsontwerp — na de juistheid van het bezwaar erkend te hebben — over, dat het niet moeilijk zou vallen ook in het ressortenstelsel van het ontwerp-SANNES casus-positionen te vinden waarin het publiek tijdelijk

(1) Daarbij komt nog, dat dan het misbruik veel sterker zal uitkomen, dan wanneer er een groot jachtterrein is. Maar dan is er ook zooveel te meer kans, dat de onedele jager door het Toezicht gesnapt wordt dat hem dan kan berispen. Daarna zal hij wel voorzichtiger worden, waardoor het ambt gebaat wordt.

van hulp verstoken zou zijn, niettegenstaande een notaris, daar ter plaatse onbevoegd, in de nabuurschap vertoeft.

De mogelijkheid die het Regeeringsontwerp vooronderstelt kan wellicht bestaan, maar *als regel* zullen die casus-positiën in dat stelsel niet zijn te vinden, zooals in dat van het Regeeringsontwerp. Dáár liggen de gevallen voor het grijpen en in het stelsel van het ontwerp-SANNES zouden ze gezocht moeten worden.

Bovendien — als zij er zijn, zou dit kunnen leiden tot verbetering van den staat, die daarvoor zeer zeker vatbaar is.

Maar dat het *beginsel* waarop het aankomt, in het ontwerp-SANNES niet beter is dan het bestaande, dàt toonde de Regeering niet voldoende aan, ook niet door de drie grootere bezwaren die nog worden aangevoerd.

Het eerste daarvan is, dat de rechten der onder de wet van 1842 aangestelde notarissen werden verkort, daar hun amtskring aanmerkelijk zou worden ingekrompen. Men zou voor hen billijkheidshalve — zegt de Regeering — uitzonderingsbepalingen moeten in het leven roepen en hun de bevoegdheid moeten toekennen hunne ambtsbetrekking te blijven uitoefenen in den geheelen omtrek van het arrondissement, waardoor eene onderscheiding ten opzichte van de plaatselijke bevoegdheid der thans in functie zijnde en der later te benoemen notarissen zou ontstaan die bedenkelijk is, omdat daarvan de authenticiteit der akten afhangt.” (1) (pag. 11 der Mem. van Toel.)

Mij schijnt het argument bedenkelijk. Is hetzelfde niet thans toepasselijk op de notarissen aangesteld na de wet

(1) Het wil mij voorkomen, dat het voor hem die er later belang in mocht stellen te weten of een notaris eene akte binnen zijn ressort verleed, niets moeilijker zal zijn een Staatsblad op te slaan waarin de gemeenten staan opgenoemd waarin de notaris bevoegd is, dan een, waarin de kringen naar de rechterlijke indeeling zijn opgenoemd.

van 1878? En komt dan ook het Regeeringsontwerp niet te kort door geen overgangsbepaling op te nemen voor de notarissen die thans bevoegd zijn in twee arrondissementen te instrumenteeren?

Het tweede bezwaar zou zijn, dat volgens het stelsel van het ontwerp-SANNES alle notarissen niet hun ambt zouden kunnen uitoefenen in de hoofdplaats van het kanton, wat in dat stelsel niet zou zijn in het oog gehouden. En men acht dit noodig voor boedelscheidingen, waarbij minderjarigen enz. belanghebbenden zijn, *tenzij* de Kantonrechters verplicht werden zich naar de plaats te begeven waar de notaris hen roept, hetgeen voor de Kantonrechters zeer bezwarend en voor partijen zeer kostbaar zou zijn. (1) Wat duurder zou zijn, dat één Kantonrechter reist dan wel een heele familie en een notaris, wil ik thans in het midden laten; maar ik wil er enkel op wijzen, dat het bezwaar — als het bestaat, wat ik betwijfel

(1) De Regeering schijnt — evenals vele schrijvers over het ontwerp-SANNES — van meening, dat de notarissen naar het thans geldend recht *verplicht* zijn met hunne cliënten bij den kantonrechter te komen om de gezegde akten te verlijden. Van waar men dit haalt is mij niet duidelijk. Als de wet eenvoudig in artikel 1120 van het B. W. zegt, dat die akte verleden zullen worden in bijzijn van den kantonrechter, dan zegt dat volstrekt nog niet wat men er in gelieft te lezen en er door het gebruik van gemaakt heeft. Trouwens, wij zien in ons recht den kantonrechter meer op reis, zooals bij openbare verkooping (art. 1255 B. W.) bij verzegelingen, plaatsopnemingen enz. En waarom dan hier niet? Ik geloof dan ook dat, indien een kantonrechter weigerde, dergelijke akten buiten de hoofdplaats mede te helpen tot stand brengen, hij dit niet ongestraft zou kunnen doen.

Maar — zooals met zooveel dingen gebeurt — men heeft de gezegde gewoonte tot een axioma verheven.

Dat er omtrent den dag waarop de akte zou worden verleden overleg moet zijn tusschen den kantonrechter en den notaris spreekt van zelve; de kantonrechter zal zelfs — naar 't mij voorkomt — den dag tijdig vooraf kunnen bepalen.

— niet zoo zwaar behoeft te wegen als de Regeering schijnt te meenen. Zij is toch — en terecht — niet bevreesd voor *leges fugitivae*. En wat zou het dan, als men van meening bleef dat de gezegde opvatting juist is, hinderen om in afwijking van het B. W. in deze wet te bepalen, dat boedelscheidingen waarbij minderjarigen etc. belanghebbenden zijn, zouden kunnen worden verleden volgens een door den Kantonrechter goedgekeurd ontwerp, dat aan de akte moest worden gehecht? Dan zouden ook alle kosten vermeden zijn en konden *allen* rustig te huis blijven.

Het derde bezwaar is, dat volgens den bij het ontwerp-SANNES overgelegden staat, sommige gemeenten slechts tot het ressort van *twee* notarissen zijn gebracht. Dit zou dan m. i. een reden zijn om dien staat te verbeteren, maar is nooit een argument tegen het beginsel.

Ik heb gemeend en meen nog, dat het bestaande en gehandhaafde stelsel aan *te* groote bezwaren onderhevig is om het ongewijzigd te behouden.

Men heeft nog aanbevolen een tweeledig stelsel in te voeren, namelijk om den notaris voor het maken van sommige akten de bevoegdheid te verleen en over geheele Rijk te instrumenteeren, en voor andere hem aan een bepaalden kring te binden. Met dat stelsel (1) zou ik, omdat het willekeurig is en aan halfheid lijdt, niet gaarne mēegaan.

(1) Voorgesteld door Mr. A. J. B. RIJKE in Themis 1886, afl. 2. Hij vond — en zeer begrijpelijk — tot dusverre voor zoover mij bekend, geen ernstige medestanders. Dat hij die zijn stelsel bestrijdt, volgens Mr. R., wil hij consequent zijn, ook zijn stem moet doen hooren tegen de thans bestaande voorschriften van den wetgever waarbij hij voor sommige akten den authentieken vorm gebiedend voorschrijft, treft niet sterk. Niemand zal de stelselloosheid van den wetgever op dit punt in bescherming nemen, maar te veroordeelen is het m. i. zeker dat hij b.v. voor het verleen en van hypotheek een authentieke akte eischt en voor het meerdere, de overdracht van vast goed, niet.

Krachtig kwam men (1) op voor het denkbeeld den notaris over het geheele Rijk zijn ambt te doen uitoefenen, maar dat stelsel schijnt mij toe in strijd met de tegenwoordige opvatting van den aard van het ambt, dat geen reizende notarissen duldt — en gevaarlijk voor de authenticiteit der akten.

Wenscht men den beperkten kring van het stelsel van het ontwerp-SANNES niet aan te nemen (2), dan schijnt mij de arrondissements-indeeling — mits naar de gebleken behoefte — voor de grensgemeenten gewijzigd, beter toe dan de beide laatst besprokene. Bij die regeling echter — de commissie tot herziening van het ontwerp-SANNES onderzocht het bij de *poging* tot belichaming van dat denkbeeld, stuit men op zeer vele moeilijkheden. (3)

Tot dusverre mocht de notaris alle mogelijke takken van bedrijf bij zijn ambt uitoefenen.

Het ontwerp-SANNES wilde het beroep van koopman uitsluiten.

(1) Men zie Mr. H. WIEGMAN, De plaatselijke bevoegdheid van den notaris. Academisch Proefschrift. Amsterdam 1885. WATTEL, in Weekblad voor Notarisambt en Registratie, nos. 767, 768 en 769.

(2) Over het algemeen vond het gronddenkenbeeld van dat stelsel vele voorstanders. Om onderscheiden redenen verzette men zich echter tegen de tabel, die aan dat denkbeeld uitvoering gaf. — Het gronddenkenbeeld werd o. a. aanbevolen door A. VAN ECK, de notarissen LANDRÉ, VAN LEENHOF, VROOM en PEEREBOOM, Mr. RIJKE en anderen.

De afdeling Utrecht van de Broederschap van Candidaat-Notarissen verklaarde zich er bij de bespreking van het aanhangige regeeringsontwerp beslist voor. Men zie Weekblad Not. en Reg. no. 895.

(3) Die moeilijkheden spruiten voornamelijk voort uit de wijze waarop vele gemeenten aan elkander grenzen, waardoor het niet mogelijk is eenvoudig de bevoegdheid te verleen in aangrenzende gemeenten te mogen instrumenteeren, zonder dan tevens in groote onbillijkheden en ongerijndheden te vervallen.

Het kwam daartoe, uit overweging dat de verleiding om het door cliënten toevertrouwde of hun toekomende geld, in de handelszaak van den notaris te gebruiken, te groot was, indien door welke oorzaak ook, die handel minder gelukkig slaagde. Om een faillissement te voorkomen, dat ontzetting uit het ambt ten gevolge kan hebben, zou — en een treurig voorbeeld in Dordrecht bewees het — lichtelijk de toevlucht kunnen worden genomen tot het onder het bereik staande geld.

Eene uitzondering waarbij dat gevaar niet dreigde, wenschte dat ontwerp toe te laten; het wilde namelijk den notaris toestaan agent van verzekeringsmaatschappijen te zijn.

Het Regeeringsontwerp bepaalt in het voorlaatste lid van artikel 6, dat de notaris voor de uitoefening van eenig patentplichtig beroep 's Konings goedkeuring noodig heeft (1). Oefent hij een dusdanig beroep uit, dan *moet* hij volgens artikel 88 no. 2 uit zijn ambt worden ontzet.

De straf is inderdaad niet gering.

Om haar toe te passen mag er geen oogenblik twijfel bestaan over de vragen: welke beroepen zijn patentplichtig en welke zijn de kenmerken van een patentplichtig beroep of bedrijf? De beantwoording dier vragen moeten we dus kristalhelder kunnen vinden in de patentwet.

Maar indien we de talloze ministerieele resolutiën zien, die uitlegging aan die wet geven en die zeggen welk beroep volgens de administratie wèl, welk niet patentplichtig is, dan wil het mij voorkomen, dat deze onduidelijke en onvolledige wet niet den grond mag vormen voor een ontslag van den notaris. Bij de toepassing der wet kon men al spoedig staan voor het onverkwikkelijke geval, dat voor

(1) Waarschijnlijk heeft men willen zeggen „eenig ander” patentplichtig beroep.

hetzelfde feit de eene notaris werd ontslagen, de andere niet. Het ontwerp-SANNES verbood het uitoefenen van één patentplichtig beroep, dat gevaar kon doen ontstaan voor het publiek, behoudens overgangsbepalingen voor bestaande notarissen.

De Regeering gaat van een ander beginsel uit. De waardigheid van het notarisambt gedooft de vrijheid niet om daarbij alle mogelijke takken van bedrijf uit te oefenen. Dat is volkomen juist. Dat de notaris b.v. een kroeg zal houden is zeker in strijd met de waardigheid van zijn ambt, maar wanneer oefent hij een beroep uit? Is dat het geval wanneer het patent is genomen op naam van den klerk, den zoon of van de vrouw van den notaris? (1) Kan daar de conviction intime van de rechtbank een ontslag geven? Immers neen; men zal *steeds* moeten vrijspreken, omdat niet *de notaris* het beroep uitoefent. Het Toezicht kan er evenmin wat aan doen, omdat het feit dat de zoon of de vrouw dat beroep uitoefenen nooit kan zijn een *handeling van den notaris* in strijd met de eer of waardigheid van het ambt (2).

En hoe zal het met de toepassing gaan?

De notaris b.v. meent dat iets wat hij doet geen patentplichtig beroep is. De administratie verschilt in gevoelen en doet den notaris veroordeelen tot de bedreigde boete.

Zal dat vonnis voldoende zijn om hem te ontsetten? Of

(1) De patentwet spreekt van uitoefenen op iemands naam. Wat beteekent dat? Is dat hetzelfde als *in* iemands naam, dus als lasthebber?

(2) De notaris zal dus de toestemming van den Koning o. a. moeten hebben om de advocatuur uit te oefenen, om zaakwaarnemer te zijn, om agenturen van verzekeringsmaatschappijen te mogen aannemen, om anderer goederen te administreeren enz. enz.

Maar hij zal — en ook dit *kan* strijdig zijn met de waardigheid van het ambt — wel de vrijheid hebben om boer te zijn en zelf dit bedrijf in al zijn vertakkingen uit te oefenen.

zal hij al dadelijk bij het vonnis kunnen worden ontzet?

Laat mij een geval vermelden, waarin dat verschil van gevoelen zich reeds openbaarde. Een notaris gevoelt lust om jongelui voor het examen op te leiden. Hij opent een' cursus, maar biedt tevens aan de ouders de gelegenheid aan hunne zoons bij zich aan huis te nemen en hun dus kost en inwoning te verschaffen. Nu is het mij bekend, dat in een dergelijk geval de administratie aan de patentwet zoodanige uitlegging geeft, dat dergelijke handeling daaronder valt, ik meen onder een der rubrieken: kostschoolhouders, tafelhouders of slaapsteêhouders. Als nu de notaris geen goedkeuring van den Koning vroeg om dergelijke jongelieden bij zich in huis te nemen omdat hij een zoo dwaze wetsuitlegging onmogelijk achtte, zal hij echter kunnen worden veroordeeld. Zal hem dat nu zijn ambt moeten kosten? Mijns inziens neen.

Maar daarom moet ook het criterium „patentplichtig beroep” in het ontwerp plaats maken voor een ander meer begrens'd begrip of anders wegvallen.

Betrekkelijk het examen geeft het ontwerp een paar wijzigingen.

In de eerste plaats stelt de Regeering voor, de commissie voortaan te doen bestaan uit *tien* in plaats van uit *zeven* leden, zooals door de wet van 6 Mei 1878 (*Stbl.* no. 29) is bepaald. De duur van het examen in de laatste drie jaren deed de Regeering op middelen bedacht zijn, zegt de Mem. van Toel., den tijd van het examen te bekorten.

Zij wil daarom eene splitsing van de examen-commissie in twee afdelingen, zóó dat terwijl het eene deel der commissie het eerste gedeelte van het examen afneemt, het andere deel zich gelijktijdig met het afnemen van het

tweede gedeelte onledig kan houden. Zij volgt *daarin* het advies van de staatscommissie, die in 1885 het notariëel examen heeft afgenomen, evenals in de tweede verandering, die niet genoeg kan worden toegejuicht en die de hoofdtrekken der Nederlandsche staatsinrichting als eisch invoert en kennis eischt van de regeling der bevoegdheid van rechters in burgerlijke zaken.

De splitsing der commissie — indien men wil blijven vasthouden aan de bestaande wijze van aflegging van het examen in *drie* deelen — verdient m. i. in alle opzichten aanbeveling. (1)

Maar wat nu aangaat de bepaling dat de commissie zal bestaan uit *tien* leden, deze gedachte komt mij niet aanbevelenswaardig voor.

De Regeering meent zeer terecht, dat bij splitsing der commissie het aantal van *zeven* leden niet kan blijven behouden. Zij zegt echter verder, dat tegen een *even* aantal examinatoren het bezwaar bestaat, dat de kansen van afwijzing te groot zijn in verhouding tot de kansen van slagen, indien men bepaalt, dat bij het staken der stemmen de candidaat wordt afgewezen en dat bij eene tegenovergestelde regeling de kansen van slagen te groot worden. Vandaar het voorstel om de commissie uit *tien* leden samen te stellen.

Het wil mij voorkomen dat dit aantal niet het gewenschte is.

Mij zou juist eene commissie van bijv. *acht* leden meer toelachen, en hetgeen de Regeering ten opzichte der kansen van slagen een bezwaar acht, zou mij juist een lichtpunt toeschijnen.

(1) Vooral zal dit zoo zijn omdat dan die gedeelten enkel door deskundigen zullen worden afgenomen.

Elke afdeeling der commissie zou moeten bestaan uit vier leden. De afwijzing zou dan moeten geschieden indien de stemmen staakten. Door dezen maatregel zou het groote voordeel worden bereikt, dat niemand toegelaten zou worden die het niet volledig verdiende.

Bij de tegenwoordige regeling, waarbij toelating met 4 tegen 3 stemmen mogelijk is, kan een meerder of minder gunstigen indruk dien de examinandus geeft, m. i. te groote kracht hebben.

Vergelijkt men in de toepassing, de eischen voor het examen met die voor andere betrekkingen, dan springt al dadelijk in het oog, dat waar de notaris een zeer uitgebreiden werkkring vindt, waarvoor hij, — zal hij zijn ambt naar eisch kunnen uitoefenen — eene zoo veelzijdige ontwikkeling noodig heeft, dat de gestelde eischen niet afdoende zijn om deze te waarborgen.

De ondervinding toch leerde zeer ondubbelzinnig, dat de algemeene ontwikkeling over het algemeen zeer veel te wenschen overlaat bij hen, die zich voor het notariëel examen aanmeldden.

Meermalen toch — en ik spreek hier uit ondervinding — kwam het voor, dat jongelieden — ook die slaagden — moesten erkennen, dat zij geen Fransch verstonden; dat hetgeen ze van de bepalingen van den Code Napoléon wisten, de vrucht was van de mededeelingen van anderen.

Hoe velen gaven niet blijk, dat zij van de nieuwste geschiedenis niet het minste besef hadden?

Hoe weinigen wisten van de Nederlandsche Staatsinrichting niet eens zooveel als er b. v. op de Hoogere Burger-scholen hiervan geleerd wordt?

Hoeveel lieten niet taal en stijl in de akten dikwerf te wenschen over?

Wil men niet van het notariaat *en het begint er weer op*

te lijken — het refugium peccatorum maken, dan dient men *meerdere* eischen te stellen, die waarborgen geven voor eene behoorlijke vorming voor het zoo gewichtige en zoo in het leven ingrijpende ambt van notaris.

Een krachtig middel tot verheffing van dat ambt in de toekomst, schijnt mij toe gelegen te zijn in het stellen van eenige eischen voor de *toelating* tot het examen. De eischen der wet *wat het vak aangaat* schijnen mij, behalve dat ik ook de kennis van het boekhouden *hoog noodig* acht, (1) voldoende; alleen lette men er op, dat het Koninklijk Besluit waarbij het examen geregeld wordt, beter dan thans de zaak regele, voornamelijk wat aangaat het *derde* gedeelte van het examen.

Zooals dit tot dusverre — naar de voorschriften — werd afgenomen, bereikt het naar mijn oordeel zelden het doel, en geeft het volstrekt geen waarborg, dat altijd de geslaagden de kundigsten zijn.

Twee akten worden steeds opgegeven. De aspirant die

(1) Hoe men, met de wetenschap dat verschillende malversatiën mede een gevolg waren van het niet boekhouden door notarissen — wat velen niet nalaten uit onwil, maar uit onkunde — geenerlei kennis daarvan vordert, is mij niet duidelijk. Het ontwerp-SANNES stelde den eisch, dat men ten genoegte der examen-commissie moest kunnen aantoonen te weten op welke wijze men het met de boekhouding moest aanleggen om den stand van zaken van een' notaris te kunnen overzien. Was dit te vaag, dan kon men de beginselen van het boekhouden vorderen. Die eisch zou een groote factor voor malversatiën wegnemen, zoodat hij zoowel voor het publiek als voor den notaris zeer gewenscht schijnt. De notarissen in Frankrijk drongen er voor kort zeer krachtig op aan om de verplichting tot boekhouding te doen voorschrijven. In Elzasz-Lothringen werd zij voor de notarissen voorgeschreven bij Keizerlijke verordening van 17 Maart 1886, hiervoor opgenomen.

In Oostenrijk bestaat de verplichting ook. Men zie de hiervoren opgenomen bepalingen.

beide vrij goed uitwerkte slaagde meestal. Maar werd slechts één — de moeilijkste (een scheiding zooals de praktijk er zelden of nooit ziet) — goed uitgewerkt, maar bleef de bewerking der tweede, gewoonlijk zeer eenvoudige akte — wegens den korten duur van het examen achterwege, dan was de afwijzing zoo goed als zeker. Niet slechts *twee* maar minstens *vijf* akten behoorden m. i. te worden uitgewerkt. Men verkreeg dan een maatstaf voor de *kunde*. Die akten behoefden niet zoo van die der praktijk af te wijken als thans het geval is, want men kon om de kennis te beproeven enkele vraagstukken over het erfrecht, over het huwelijks-goederenrecht, verdeelingen van maat- en vennootschappen, enz. opgeven en moest voor alles den duur b. v. op twee of drie dagen worden gesteld. (1)

Evenzeer zorgde men, dat alle adpsiranten voor het derde gedeelte op dezelfde dagen worden opgeroepen, ten einde de noodige gelijkheid en billijkheid in het examen te hebben. Meermalen toch kwam het voor, dat de akten in hetzelfde jaar opgegeven zeer aanmerkelijk verschilden. En overweging zou het m. i. in elk geval verdienen, indien men de inrichting van het examen wil laten als thans, voor de aflegging van het 3e gedeelte meer dan eens per jaar de gelegenheid open te stellen. 't Is toch *te* bar om jongelui die b. v. enkel wegens gebrek aan tijd de opgegeven akten niet konden uitwerken of aan wier gebleken bekwaamheid slechts zeer weinig haperde of die vergissingen begingen, weer voor een vol jaar naar huis te moeten zenden. (2)

(1) Dat het onderzoek der stukken daardoor lang zou duren, de aspiranten lang in onzekerheid omtrent den uitslag zouden verkeerden of het nazien bezwarend zou worden voor de commissie kan natuurlijk geen ernstig argument er tegen zijn.

(2) Noch voor het eerste noch voor het tweede gedeelte is deze verandering noodig. Ontbreekt er aan de vereischte kennis voor het eerste

Men zou hier zeer gevoegelijk de academische examina tot voorbeeld kunnen nemen of wel slechts *tweemaal* per jaar de gelegenheid openstellen om het 3e gedeelte af te leggen. (1)

Behalve deze veranderingen zou ik echter waarborgen willen eischen voor eene behoorlijke, liefst een klassieke vorming, (2) waardoor naar mijn oordeel waarborgen voor eene behoorlijke mate van ontwikkeling zouden worden verkregen.

gedeelte niet veel, dan is het en in 't belang van den patient en van het notariaat om hem niet toe te laten. Hij kan echter zijne kennis versterken en tevens zijne krachten besteden aan de voorbereiding voor het tweede gedeelte van het examen. Dit geldt ook voor hen wier kennis voor het tweede gedeelte niet geheel afdoende was. Voor de beslissing over de toelating voor het tweede gedeelte van het examen schijnt mij toe, dat vrijheid gelaten moet worden — wat thans niet geoorloofd is — er op te letten of de kennis voor het 1e gedeelte vereischt, behoorlijk is onderhouden. Het bleek toch meermalen, dat na de aflegging van het 1e gedeelte de aankweeking of het onderhouden van de kennis van het privaatrecht geheel verwaarloosd was. Ook de Staatscommissie tot het afnemen der examina klaagde hierover.

(1) De commissie kon, dan b.v. in Juni de eerste, in Januari de tweede zitting houden voor het afnemen van de examens voor het 3e gedeelte. Telkens zouden 8 à 10 dagen daarvoor voldoende zijn.

(2) Het is bekend dat tot het examen voor arts thans ook zij worden toegelaten, die geen klassieke vorming hebben genoten. Het middelbaar onderwijs werd genoegzame voorbereiding geacht.

Maar reeds drong de Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, omdat de ongelijke voorbereiding der studenten zulk een slechten invloed heeft op de academische lessen en andere deskundigen (Prof. KOSTER, en onlangs Prof. DE GEER in de Vragen des Tijds) er op aan, dat hun de eisch worde gesteld, aan te toonen dat zij *met vrucht* gedurende zekeren tijd een der klassieke talen hebben beoefend. Zij doen dit niet omdat het *vak* onderwijs dit noodzakelijk vordert, maar om waarborgen te hebben voor eene hoogst wenschelijke voorbereiding. Het middelbaar onderwijs heeft ten doel dadelijke vorming voor het praktische leven, het gymasiaal onderricht bereidt den bodem voor een breed opgezette studie voor het zooveel omvattende universitair onderwijs.

Men behoeft niet het afloopen van eenen volledigen gymnasialen cursus te eischen, maar het bewijs zou geleverd moeten worden, dat men b.v. vier of vijf klassen met vrucht had doorloopen.

En mocht het later — wat niet onmogelijk is — komen tot den eisch van den doctoralen graad, dan zoude deze regeling tevens een zeer gewenschte overgangperiode vormen (1).

Ook bij onze zuidelijke naburen kunnen wij ter school gaan.

Den 10 December 1886 kwam bij de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordiging een ontwerp van wet in betreffende de „grades académiques et programme des examens universitaires (2).

Ook daar te lande vordert men geen doctoralen graad voor de notarissen, maar heeft men dien van candidaat-notaris tot een academischen graad gemaakt, geheel afgescheiden zoo van het doctoraat als van het candidaatschap in de rechten (3).

Dat ontwerp bepaalt in artikel zes: „Nul n'est admis à

(1) Wil men niet vragen wáár de kennis is verkregen, dan zou men of een speciaal examen kunnen eischen of kunnen vorderen, dat hij die een dergelijk bewijs zou willen leveren, met vrucht moest deelnemen aan een overgangsexamen van de vierde tot de vijfde, of van deze tot de zesde klasse van een gymnasium ter zijner keuze. De rector zou het vereischte certificaat alsdan kunnen verstrekken.

Ook kon het diploma van met gunstig gevolg afgelegd eindexamen eener Rijks Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus in aanmerking komen.

(2) Men zie de *Revue Pratique du Notariat Belge*, Organe des notaires, des aspirants et des avocats, onder redactie van den Hoogleraar ADOLPHE MATON, 1886, no. 429.

(3) Noch in de daar bestaande wet van 1876, noch in het bovenvermelde ontwerp.

l'examen de candidat notaire, s'il ne justifie par certificats, qu'il a suivi avec fruit un cours d'humanités de cinq années au moins, y compris la rhétorique, ou s'il n'a subi l'examen préparatoire déterminé par les art. 10 et suivans de la présente loi."

De in dat artikel 2 bedoelde certificaten worden onderzocht door eene speciale commissie, aan wie is overgelaten de certificaten met het oog op de programma's der inrichtingen waar het onderwijs is genoten, goed- of af te keuren. Wordt het certificaat niet voldoende geacht, dan heeft de adspirant een examen af te leggen. Dit examen omschreven in artikel 11, omvat :

- 1°. Les principes de la rhétorique ;
- 2°. La traduction, en français ou en flamand, d'un auteur latin, emprunté au programme de la rhétorique ;
- 3°. La traduction d'un auteur flamand, allemand ou anglais, au choix du récipiendaire ;
- 4°. Une composition française, allemande ou flamande, au choix du récipiendaire ;
- 5°. L'arithmétique ;
- 6°. L'algèbre, jusqu'aux équations du second degré ;
- 7°. La géométrie plane ;
- 8°. La géographie ;
- 9°. L'histoire de Belgique ;
- 10°. Les faits principaux de l'histoire ancienne, de l'histoire du moyen âge et de l'histoire moderne.

Men zal moeten erkennen, dat het hier gevorderde om te kunnen worden *toegelaten* tot het examen van candidaat-notaris, vrij voldoende eene behoorlijke algemeene ontwikkeling waarborgt, eene ontwikkeling voor den notaris zoozeer vereischt en bij ons door *niets* gewaarborgd, zelfs niet door een middel, dat de Staatscommissie den Minister evenals het ontwerp-SANNES aan de hand deed, om name-

lijk een 20-jarigen leeftijd te stellen voor de toelating tot het notarieel examen (1).

Ook dit examen is volgens het Belgische ontwerp van niet minderen omvang dan het bij ons gevorderde. Artikel 17 toch zegt: L'examen pour le grade de candidat-notaire comprend :

- 1°. L'encyclopédie du droit ;
- 2°. L'introduction historique au droit civil ;
- 3°. Le droit international privé dans ses rapports avec le notariat ;
- 4°. Les lois particulières qui régissent la capacité et les biens des établissements publics, la législation sur les aliénés, les dispositions des réglemens sur la dette publique ;

(1) De Staatscommissie van 1885 meende »dat bij eene dergelijke »bepaling de rechtsstudie niet meer zou worden aangevangen op een »leeftijd die daarvoor nog weinig geschikt is, maar dat integendeel »langer tijd aan de algemeene ontwikkeling door meer uitgebreid lager »of middelbaar onderwijs zou worden besteed.»

De Regeering zegt (pag. 16 der Mem. van Toel.): »Bestond voor het laatste werkelijk waarborg, dan ware de opnemng der beperkende bepaling wellicht wenschelijk.» Maar zij acht dit volkomen onzeker, omdat de jongelieden dien tijd veeleer op een notariskantoor als klerk zullen doorbrengen dan dezen besteden aan hunne algemeene ontwikkeling.

Let men op de eischen die er gesteld zijn en die op een notaris-kantoor door de praktijk niet zijn te verkrijgen en op het *feit*, dat slechts weinigen dáár de voorbereiding voor het examen zoeken en vinden, dan schijnt de vrees der Regeering ongegrond.

Dat blijktens de door de Regeering geleverde statistiek jongelui beneden de 20 jaren kunnen slagen — en dat velen slaagden bewijst zeker, dat zij, voor wat de *vakkennis* aangaat, genoegzaam waren voorbereid bewijst niet, dat de geslaagden ook eene genoegzame algemeene ontwikkeling — die toch zoo noodig is voor den notaris — hadden. En let men nu verder op het *feit*, dat de opleiding voor het notarieel examen aan de ouders een vrij belangrijken finantieelen last oplegt, een last, veel zwaarder dan dien voor een verblijf op de scholen, dan schijnt het mij toe, dat niet de vakstudie zooveel eerder zal worden aangevangen, maar wel, dat het schoolonderwijs zooveel langer zal duren.

5°. Les lois de procédure civile relatives à l'exécution forcée des jugemens et des actes, aux saisies-arrêts, aux saisies-exécutions à la saisie des fruits pendant par racines, à la distribution par contribution, à la saisie immobilière, à l'ordre et à la saisie des rentes ;

6°. Le droit civil (code civil entier) ;

7°. Les éléments du droit commercial ;

8°. Les lois organiques du notariat et les lois fiscales qui s'y rattachent.

Evenals bij ons is dit examen verdeeld in drie gedeelten en wordt afgelegd, hetzij aan de universiteit waar de adspirant studeert, hetzij voor eene speciale commissie door de Regeering benoemd en zitting houdende te Brussel.

Ik geloof, dat de enorme toevloed van adspiranten voor het notariëel examen aanmerkelijk zou worden getemperd, indien men ook bij ons kon besluiten wat meerdere waarborgen te vorderen voor eene behoorlijke algemeene ontwikkeling. (1) En men heeft daarvoor een goed voorbeeld in het Belgische wetsontwerp. Nam men tot maatstaf wat dit ontwerp voor de toelating eischt ; men zou een krachtig middel hebben om in de toekomst het notariaat te verheffen.

't Is wel waar, dat ontwikkeling geen absolute waarborg is voor zedelijkheid, maar zeer zeker zal zij als regel daaraan meer voordeel dan nadeel toebrengen.

Thans aan het einde van mijne beschouwingen gekomen wil ik nog een woord van hulde brengen aan den Minister, die getoond heeft een warm hart te bezitten voor het notariaat. De wijze waarop hij zich dit volksbelang aantrok en

(1) Velen zouden een vergelijkend examen willen zien ingevoerd. Dit schijnt mij met het oog op de keuze en op de moeilijkheid der nominatie eene onmogelijkheid.

de spoed, waarmede hij gevolg gaf aan zijne toezegging om te trachten verbetering in de wetgeving op dit punt aan te brengen, verdient alle waardeering.

Kan ik den arbeid niet in alle opzichten toejuichen, het is er verre van dat ik het vele goede daarin niet zie. Van harte wensch ik dan ook, dat het hier en daar gewijzigd — waartoe ik hoop dat mijne beschouwingen een steentje zullen bijdragen — tot wet zal worden verheven.

Steenwijk.

H. W. J. SANNES.

